

Rapport Retrospectieve case study City Pirates

Floor Spijkers & Marjan Moris
DieGem working paper
September 2015

www.solidariteitdiversiteit.be

Met steun van IWT – Agentschap voor Innovatie door Wetenschap en Technologie

HoGent

LUCA

Inhoudstafel

1. Inleiding	2
2. Beschrijving in context	3
3. Diversiteit	7
4. Interpersoonlijke praktijken van solidariteit	11
5. Burgerschapspraktijken	13
6. Bronnen van solidariteit	16
6.1. Interdependentie	16
6.2. Gedeelde waarden en normen.....	17
6.3. Strijd	20
6.4. Ontmoeting	21
7. Plaats	23
8. Leerprocessen	27
Normerende dynamiek	27
Verbindende dynamiek	29
Onderbrekende dynamiek.....	32
9. Solidariteit in spanningsvelden	34
9.1. Universalistisch - particularistisch	34
9.3. Economisch - cultureel	35
9.4. Affirmatie - transformatie	35
9.5. Afstand-nabijheid	37
10. Besluit	38
Bibliografie	40
Geanalyseerde documenten	40
Lijst geïnterviewden	41

1. Inleiding

In het DieGem onderzoek zoeken we naar innovatieve vormen van solidariteit in diversiteit. Anders dan bij heersende en structurele vormen van solidariteit binnen de context van een natiestaat zoeken wij naar nieuwe vormen van solidariteit op plaatsen waar mensen van diverse afkomst elkaar tegenkomen: op de werkvloer, in de woonomgeving, op school, in de sportclub, het jeugdhuis, enz. Onze hypothese is dat de betrokkenen op deze plaatsen leren omgaan met culturele diversiteit en aangezet worden om burgerschapspraktijken op te zetten die leiden tot innovatieve vormen van solidariteit in diversiteit. Om deze hypothese te testen, zetten we 32 case studies op. Dit rapport vat de resultaten van de case studie City Pirates samen.

City Pirates is een voetbalclub in Antwerpen. Naast een 26-tal jeugdteams heeft de club ook een eerste ploeg in de vierde nationale. In 2004 verkeerde de club in moeilijke tijden; het ledenaantal liep terug en er waren financiële problemen. Een nieuwe voorzitter werd aangesteld die het roer omgooide. Met een hernieuwd bestuur transformeerde de voorzitter de club tot een sociaal project waarin veel aandacht is voor diversiteit en maatschappelijk kwetsbare groepen. Onder de visie *“Voetbal is onze motor, het sociale is de brandstof en de diversiteit onze kracht”* (Missie op clubwebsite) zijn tal van initiatieven opgezet binnen en rond de club.

Anno 2014 is de club actief op drie locaties in Antwerpen: Merksem, Luchtbal en Linkeroever. In Luchtbal wordt één keer per week recreatief voetbal aangeboden aan kinderen. De werking op Linkeroever ging in het seizoen 2014-2015 van start. Daarom is gekozen om het onderzoek voornamelijk te richten op de activiteiten in Merksem. De ontwikkeling van de projecten op de andere locaties werd meegenomen in het onderzoek, maar er is geen veldwerk gedaan in Luchtbal en Linkeroever. Het onderzoek richt zich op het jeugdvoetbal, en niet op de eerste ploeg. De jeugdteams zijn toegankelijk voor iedereen. Kinderen spelen zowel om recreatieve als competitieve redenen mee. Het eerste team is een groep spelers die geselecteerd zijn om hun voetbaltechnische vaardigheden. Bovendien is het sociaal project voornamelijk gericht op de jeugdteams.

Het onderzoek vond plaats tussen september 2014 en januari 2015 en omvat interviews, informele gesprekken, observaties en documentanalyse. Het onderzoek begon met een verkennend gesprek met de voorzitter. Daarna volgde een interview met de ondervoorzitter/diversiteitsmanager. Met haar werd een lijst opgesteld van mensen met wie een interview interessant zou kunnen zijn. Naar aanleiding van dat gesprek volgden interviews met drie ouders uit het evenemententeam en een algemeen jeugdcoördinator/trainer. De overige geïnterviewde ouders werden spontaan aangesproken in de kantine of langs het veld. Er werden geen interviews afgenomen met spelers.

De geïnterviewden waren zowel vrouwen als mannen van diverse origine. Op twee ouders uit het evenemententeam na hebben alle geïnterviewde ouders een migratie achtergrond. De observaties vonden plaats op verschillende dagen van de week in de kantine en op de velden voor, na en tijdens trainingen en op de tribune. Teams trainen twee keer per week. Op maandag zijn er dus andere spelers, trainers en ouders aanwezig dan op dinsdag. Een groot aantal, veelal online beschikbare, documenten werden geanalyseerd, waaronder het jeugdopleidingsplan van de club, de missie en visie van de club en krantenartikelen. De appendix bevat een volledig overzicht van de geïnterviewden en de geanalyseerde documenten.

We werden met veel openheid en hartelijkheid ontvangen bij City Pirates. Wij danken de betrokkenen bij de club dan ook voor hun warme ontvangst en medewerking aan het onderzoek.

2. Beschrijving in context

City Pirates is van oorsprong een club in het Antwerpse district Merksem. De club is opgericht in 1921 en onderging een aantal naamswijzigingen, waarvan de meeste recente in 2014. Toen werd de 'Koninklijke Merksem Antwerpen-Noord Sporting Club (KMANSC)' omgedoopt tot de 'Koninklijke Sporting Club City Pirates Antwerpen (City Pirates)'. De naamswijziging kwam er niet zomaar; ze symboliseert het sociaal project waar de club reeds tien jaar mee bezig is.

In 2004 was de club op sterven na dood. Het ledenaantal liep terug en er waren financiële problemen. Een nieuwe voorzitter bracht daar verandering in. Gedreven door zijn eigen ervaringen en de wil zich in te zetten voor kansarme jeugd zette hij in samenwerking met een gereorganiseerd bestuur een sociaal project op dat tot op heden verder groeit. Bij aanvang van het sociaal project had de club 120 spelers, maar inmiddels telt men een 26-tal jeugd ploegen en bijna 700 leden. Het sociaal project bestaat uit een groot aantal initiatieven gericht op het bieden van kansen, het vervullen van een maatschappelijke rol en het ontwikkelen van een werking die verder gaat dan voetbal. Met het sociaal project wil City Pirates haar spelers een hand reiken in hun maatschappelijke ontwikkeling en solidariteit in diversiteit bevorderen.

Het sociaal project heeft de club sterk veranderd. Voorheen was de club vooral bezig met voetbal. Sinds het sociaal project is het maatschappelijke en sociale aspect bij de club minstens zo belangrijk als het voetbal. Zo wordt veel aandacht besteed aan toegankelijkheid voor iedereen, het bieden van kansen voor de jeugd en het innemen van een maatschappelijk rol in de opvoeding van de jongeren. De keuze voor het sociaal project komt ook sterk tot uiting in de visie van de club:

“Wij zijn van mening dat voetbal een uitstekend bindmiddel is om het sociale weefsel in onze stadsregio te verstevigen. Aan de ene zijde krijgen jongeren via een competitieve en recreatieve opleiding de kans zich te ontwikkelen als voetballer en aan de andere zijde leren we hen oog te hebben voor de omgeving waarin ze opgroeien.” (visie, structuur en doelstelling van de clubwebsite)

De club wil er zijn voor iedereen en moet voortdurend inspanningen leveren om dit mogelijk te maken. Die inspanningen zijn nodig om toegankelijk te zijn voor kwetsbare groepen, maar ook om te zorgen dat iedereen zich thuis voelt en niet enkel bepaalde doelgroepen. De club doet dit in de dagelijkse werking door afbetalingsmogelijkheden te creëren voor ouders die moeilijkheden hebben om het lidgeld te betalen, sterke waarden en normen mee te geven aan de spelers en op huisbezoek te gaan om ouders en spelers bij te staan in hun problemen. Ook zijn er tal van initiatieven om solidariteit tussen spelers en maatschappelijk kwetsbaren te stimuleren. Later in het rapport zal in meer detail op de verschillende concrete initiatieven worden ingegaan.

De voorzitter is de grote drijfveer achter het sociaal project. Zijn inspanningen bij de club en de maatschappelijk rol die de club opneemt met haar sociaal project leverden hem in 2013 'de Grote Stroboer' op, een ereprijs uitgereikt door de districtsraad van Merksem aan een verdienstelijke Merksemnaar (Bogaert, 2013). Bestuursleden bij City Pirates zijn mede geselecteerd op basis van hun maatschappelijke ideologie. Met de uitbereiding van het sociaal project wordt ook het draagvlak ervan vergroot. Hierdoor is het project steeds meer ingebed in structuren. De club werkt daar actief

aan, door bijvoorbeeld een City Pirates familie te creëren waar ook andere clubs bij aan kunnen sluiten, door groeiende steun van de stad en door de betrokkenheid van organisaties middels de City Pirates Foundation. Die foundation bestaat uit organisaties die zich belangeloos inzetten om het sociale project van de club te ondersteunen. Met al deze structuren hoopt de club de continuïteit van het sociaal project te verzekeren, ook na eventuele wisselingen van voorzitter of bestuur.

De groei van het sociaal project uit zich niet enkel in meer spelers en meer initiatieven, maar ook in een uitbereiding van locaties waarop de club actief is. Momenteel is City Pirates actief op vier locaties in Antwerpen: twee in Merksem, één in Luchtbal en één op Linkeroever. De vier locaties van City Pirates staan aangegeven in figuur 1.

Figuur 1: Locaties van City Pirates in Antwerpen, aangegeven met

Bron: www.google.be/maps

De drie wijken waar City Pirates actief is, hebben met elkaar gemeen dat de kansarmoede er relatief hoog is. Dit wordt zichtbaar in de kansarmoede-index, die ontwikkeld werd door de studiedienst van de stad Antwerpen. Op basis van drie indicatoren (verhouding niet-werkende werkzoekenden, verhouding mensen met steun van OCMW en aantal belastingplichtigen met een netto inkomen onder de 10.000 euro) ontwikkelden zij een schaal van 1 tot 10, waarbij een hoge score meer kansarmoede impliceert (Stad Antwerpen, Studiedienst, 2013). De stad Antwerpen als geheel genomen heeft een score van 5. De scores in wijken waar City Pirates actief is liggen daar alle drie boven: 7,4 in Oud-Merksem, 8,6 in Luchtbal en 5,4 op Linkeroever. Deze resultaten zeggen niet alles, maar geven wel een indicatie van de maatschappelijke kwetsbaarheid van de mensen in de wijken waar City Pirates actief is.

De hoofdlocatie van de club is het Jef Mermansstadion, gelegen aan de Terlindhoflaan in Merksem. Dit is ook de locatie waar het huidige casestudie-onderzoek zich situeert. Een tweede locatie zijn de Bouckenborg velden iets verderop in Merksem. Beide locaties zijn gelegen in de wijk 'oud-Merksem'.

Met de uitbereiding van het sociaal project startte City Pirates in 2013 met het geven van trainingen in Luchtbal, op de velden van de voormalige voetbalclub de Luchtbalboys. Die club gooide in 2009 de handdoek in de ring, na aanhoudende financiële problemen, inbraken en een groot aantal tevergeefse inspanningen om te functioneren in deze kansarme buurt (Lefelon, 2009). City Pirates heeft toestemming gekregen om op hun velden te voetballen en is gestart met recreatief voetbal in Luchtbal. Competitief voetbal is vooralsnog te moeilijk om te organiseren, doordat de ouderbetrokkenheid nog steeds laag is. De financiële situatie van de ouders speelt hier een grote rol in.

“Daar hebben ze blijkbaar altijd problemen mee gehad. De Luchtbal Boys vroeger ook, want daar is die club van failliet gegaan hè. Die hadden nooit volk in de kantine, dat lidgeld werd niet betaald, noem maar op. En ja dan gaat een club kapot he. Wij vinden het wel erg voor die ventjes want die kunnen er tenslotte niets aan doen. Die willen graag voetballen.”
(diversiteitsmanager/ondervoorzitter)

De financiële gevolgen voor de club maken dat City Pirates het vooralsnog niet aankan om competitief voetbal te organiseren in Luchtbal. Wel willen ze de kinderen daar een kans bieden om te voetballen en organiseren ze recreatief voetbal voor kinderen tussen de 6 en 12 jaar. Voor 50 euro per jaar kunnen die kinderen elke woensdagmiddag komen trainen.

De vierde, en nieuwste locatie, is op Linkeroever. De lokale club VC Linkeroever moest begin 2014 haar werk neerleggen nadat ook zij aanhoudende financiële problemen hadden. Hierop vroeg de Stad Antwerpen aan City Pirates om het voetbalgat op Linkeroever op te vullen en hun expertise opgebouwd vanuit het sociaal project daar in te zetten. In seizoen 2014-2015 telt de werking op Linkeroever 85 jeugdspelers verdeeld over 8 teams. Een partner uit de City Pirates foundation stelde geld ter beschikking om een maatschappelijk werker aan te stellen. Deze is vanaf het begin van het huidige seizoen aan het werk bij de werking op Linkeroever. Op Linkeroever huist de club vooralsnog in een school, maar vanaf het voetbalseizoen 2015-2016 zullen voetbalvelden ter beschikking zijn. Dan zal de werking daar verder kunnen uitbreiden en zal ook het aantal spelers kunnen toenemen.

City Pirates wordt gesteund door de stad Antwerpen. Het stadsbestuur is bezig met proefprojecten rond het professionaliseren van sportverenigingen en zette bijvoorbeeld jeugdsportcoördinatoren en diversiteitsmanagers in bij verschillende sportverenigingen. City Pirates is één van de clubs die twee jaar lang een diversiteitsmanager kon tewerkstellen via dit proefproject. Initieel werd iemand van buiten de club aangesteld als diversiteitsmanager. Hij legde deze functie na enige tijd neer, omdat hij niet goed overeenkwam met de visie van de club. Op voorstel van de voorzitter heeft toen de ondervoorzitter van City Pirates de functie overgenomen. Ten tijde van het case-onderzoek bekleedde laatstgenoemde de functie van diversiteitsmanager. De diversiteitsmanager bij City Pirates was met name bezig met het vergroten van ouderbetrokkenheid en met het persoonlijk contact aangaan met ouders om bijvoorbeeld afbetalingsafspraken voor het lidgeld te maken.

“De laatste maanden heb ik vooral hard gewerkt aan de ouderbetrokkenheid. Omdat dat soms wel te wensen over laat. En nu ben ik eigenlijk volop bezig met de huisbezoeken. Ouders

die we niet gezien hebben nog eens aanspreken. En ook veel bezig met de afspraken van de afbetalingsplannen van het lidgeld.” (diversiteitsmanager/ondervoorzitter)

Eind 2014 stopte het proefproject van de stad Antwerpen rond diversiteitsmanagers. Uit de evaluatie van de proefprojecten bleek het inzetten van professionals een meerwaarde te zijn in de sportverenigingen. Het stadsbestuur gaf dan ook vervolg aan de proefprojecten door verenigingsmanagers te gaan subsidiëren. Als één van de eerste lokale overheden in Vlaanderen subsidieert Antwerpen nu professionele managers in sportverenigingen (Sporting A, z.d.). City Pirates maakt wederom deel uit van dit project. Sinds januari 2015 subsidieert de stad Antwerpen een verenigingsmanager bij de club. De persoon die in de laatste periode diversiteitsmanager was, bekleedt nu deze functie.

Een grote hoeveelheid mensen is bij de werking van de club betrokken. Een aantal daarvan, zoals de diversiteitsmanager, de voorzitter en de maatschappelijk werker, zijn al genoemd. Enkel de groepen of personen die relevant zijn voor de leesbaarheid van dit rapport worden hier verder besproken. In grote lijnen zijn hierin twee groepen te onderscheiden: mensen die zich bezig houden met de voetbaltechnische kant van de club en mensen die zich bezig houden met de sociale kant van de club. Voetbaltechnisch heeft ieder team een trainer en een afgevaardigde (veelal een ouder). De teams zijn onderverdeeld in drie groepen, gebaseerd op leeftijd. Elk van die groepen heeft een jeugdcoördinator. Zij komen regelmatig samen in vergaderingen met de algemene jeugdcoördinator, die ook deel uit maakt van het bestuur.

Om een betere brug te kunnen slaan tussen ouders/spelers en het bestuur is er sinds twee jaar een ouderraad en een jongerenraad. Beide bestaan uit een diverse groep (in termen van gender, leeftijd, origine) ouders of spelers die noden doorspelen naar het bestuur en zich inzetten voor de club. De ouders en spelers in deze raden zijn daarvoor gevraagd door de ondervoorzitter op basis van bestaande contacten met ouders. Vanaf twaalf jaar kunnen spelers zelf zetelen in de jongerenraad. Op sociaal gebied heeft de club verder nog een evenemententeam. Deze groep, die voornamelijk bestaat uit ouders, organiseert regelmatig een evenement zoals een kerstmarkt of een mosselavond. Een deel van het evenemententeam is tevens verantwoordelijk voor de keuken in het weekend.

Een aantal mensen bekleedt meerdere functies bij de club. Zo is er een moeder die in de ouderraad zit, deel uitmaakt van het evenemententeam en in het weekend in de keuken staat; een algemeen jeugdcoördinator die tegelijkertijd trainer is en de diversiteitsmanager/verenigingsmanager die onder andere ook ondervoorzitter is, deel uitmaakt van het evenemententeam, spelers traint en de jongerenraad begeleidt.

3. Diversiteit

Traditioneel wordt aangenomen dat homogeniteit lotsverbondenheid stimuleert en heterogeniteit dus (minstens) een uitdaging is voor het genereren van solidariteit. In DieGem willen we deze patstelling tussen solidariteit en heterogeniteit doorbreken door te zoeken naar vormen van solidariteit in diversiteit. Hoe kunnen we de diversiteit in deze case beschrijven? Hoe wordt deze diversiteit door de betrokkenen ervaren?

Diversiteit staat bij City Pirates hoog in het vaandel. Diversiteit is niet enkel terug te vinden in de doelstellingen en initiatieven binnen het sociaal project, maar ook onder de betrokken mensen bij de club. De ouderraad en de jongerenraad bestaan beide uit zowel vrouwen als mannen van diverse origine. Ook onder de trainers is de etnisch-culturele diversiteit groot. Bestuursleden zijn grotendeels van Belgische origine, al heeft de voorzitter zelf Italiaanse roots.

Bij City Pirates voetballen spelers met ongeveer 70 verschillende herkomsten. Wanneer ook de herkomst van hun ouders wordt meegerekend is rond de tachtig procent van de spelers van niet-Belgische origine. Spelers en hun ouders komen uit landen van over de hele wereld, of zoals een vader dat treffend verwoordde: *‘Hier is heel de wereld samen’*.

Bij de indeling van de teams probeert de club om zoveel mogelijk diversiteit in een team te hebben en te zorgen dat niet één nationaliteit overheerst. De culturele diversiteit is het grootste in de groep spelers tussen de 6 en 9 jaar. In die groep is het percentage spelers met een migratieachtergrond ongeveer 90 procent. Naarmate de leeftijd toeneemt, neemt de hoeveelheid spelers van andere origine verhoudingsgewijs af.

“Ja, dat verschuift. Dat is zo. Als je bij ons duiveltjes kijkt, je 6jes, 7, 8, 9, ik denk dat dat daar 90 procent/10 procent is. En dat begint te verschuiven naar boven. En als je nu bij de 17, 19 bekijkt, daar zit het anders. Daar zitten 60/40 maar in de andere schaal. Dus 40 procent allochtonen.” (jeugdcoördinator/trainer)

In het gesprek over diversiteit in de club met de jeugdcoördinator valt op dat hij de term allochtonen gebruikt, maar zich er tegelijkertijd van bewust is dat deze term stigmatiserend kan werken. Uit de rest van het gesprek blijkt dat die stigmatisering hem nauw aan het hart ligt:

“En dan veel allochtonen. Allez, niet van Belgische origine of hoe we het ook uitdrukken tegenwoordig. Het is gevaarlijk een uitdrukking daar op te plakken voor niet te stigmatiseren.” (jeugdcoördinator/trainer)

De culturele diversiteit in City Pirates Merksem is sterk toegenomen in de afgelopen tien jaar. In het onderzoek kwamen drie factoren naar boven die hierin bepalend zijn. Allereerst is er een groeiende culturele diversiteit in het district Merksem. Tussen 2012 en 2015 groeide het aantal allochtone inwoners (gebaseerd op eigen nationaliteit en die van de ouders) in Merksem van 30 naar 36 procent (Stad Antwerpen, Districts- en loketwerking, 2015). Wanneer we die cijfers specifiek bekijken voor de leeftijdscategorieën van de spelers van City Pirates zijn die aantallen groter. Tussen 2012 en 2015

groeide het aandeel allochtone kinderen in Merksem tussen de 0 en 9 jaar met 26 procent en in de leeftijdscategorie 10-19 met 32 procent.

Spelers komen echter niet altijd uit Merksem. De tweede factor die bijdraagt aan de toename van diversiteit bij City Pirates heeft dan ook te maken met het beleid van clubs in andere wijken. Andere clubs staan lang niet altijd open voor diversiteit en kinderen met een migratie achtergrond worden bij sommige clubs zelfs geweigerd. De zoektocht naar een club die wel open staat voor iedereen en het imago van City Pirates als een diverse club brengt veel spelers van diverse origine naar Merksem:

“Wij kregen over een jaar of tien een hele grote toestroom van allochtonen. Omdat die in de andere clubs, de witte clubs, niet gewenst waren.” (diversiteitsmanager/ondervoorzitter)

Ten derde heeft de toename te maken met de start van het sociaal project:

“Wij doen al tien jaar aan diversiteit, dat is ook ons sociaal project. Dat gaan wij zeker niet laten vallen” (diversiteitsmanager/ondervoorzitter)

“We gaan voor de diversiteit die onze stad rijk is! We gaan voor de positiviteit die onze motor is en we gaan voor het kleine rebelse die ons een beetje op de landkaart zet!” (voorzitter op de clubwebsite)

De diversiteit omvat culturele diversiteit, maar is veel breder dan dat. De club staat open voor iedereen en draagt dit ook uit door mogelijkheden te bieden aan verschillende groepen. Naast de reguliere jeugdteams en een eerste team is er een damesteam en er zijn twee G-Pirates ploegen (teams voor spelers met een beperking). Het stadion in Merksem is toegankelijk voor mensen in een rolstoel of met een kinderwagen en 65plussers mogen tegen gereduceerd tarief naar de thuiswedstrijden van de eerste ploeg komen kijken.

De club werkt ook samen met ‘Werkvormm’, een organisatie die opleidingen en werkervaring aanbied aan langdurig werklozen. Mensen die een opleiding volgen bij Werkvormm voorzien dan bijvoorbeeld onderhoudswerkzaamheden rond de velden. Tevens is er een samenwerking met justitie van waaruit mensen met een taakstraf hun werkzaamheden bij de club kunnen verrichten. Een derde samenwerkingsverband is dat met rusthuizen in de buurt. Spelers komen ouderen ophalen om naar wedstrijden te kijken; jonge spelers gaan een aantal middagen per jaar knutselen in het rusthuis en de oudere spelers halen de ouderen op om samen naar het kerstfeest te gaan.

De club ervaart diversiteit als een realiteit in onze samenleving en met de start van het sociaal project zet het bestuur zich actief in om een club te zijn waar iedereen terecht kan.

“[Je moet] diversiteit niet gebruiken als voordeel of als nadeel maar als ‘part of life’.” (voorzitter)

Deze inspanningen worden onderstreept met het ondertekenen van de Panathlon verklaring ‘Ethiek in de Jeugdsport’. De Panathlon verklaring is een internationaal initiatief ontstaan in 2004 ter bevordering van Fair Play en ethiek in de jeugdsport. Met het ondertekenen van deze verklaring

geeft de club aan inspanningen te zullen verrichten om positieve waarden na te streven. Hieronder valt ook het bieden van kansen aan alle kinderen:

“[we verklaren dat] we onze inspanningen zullen voortzetten om alle vormen van discriminatie uit de jeugdsport te bannen. Dit heeft te maken met het fundamentele ethische principe van gelijkheid, dat sociale rechtvaardigheid en gelijke verdeling van de mogelijkheden vereist. Laatbloeiërs, gehandicapten en minder getalenteerde kinderen zullen dezelfde kansen krijgen om aan sport te doen en zullen dezelfde professionele begeleiding krijgen die ter beschikking staat van vroegmatuure, valide en meer getalenteerde kinderen zonder onderscheid van geslacht, ras of cultuur.” (Panathlon verklaring)

Diversiteit uit zich ook op taalgebied. Officieel is Nederlands de enige voertaal bij City Pirates. Dit geldt voornamelijk voor de trainers en de spelers. De ouders wordt aangeraden om Nederlands te spreken, maar daar ziet de club niet op toe. Dat Nederlands de voertaal is bij de club betekent echter niet dat alleen mensen die Nederlands spreken welkom zijn. Eén van de trainers spreekt bijvoorbeeld nog geen Nederlands. Hij is recent naar België gekomen en volgt Nederlandse les. Hij geeft de training zo veel mogelijk in het Nederlands, maar moet ook terug vallen op andere talen. Hoewel deze man nog niet vloeiend Nederlands spreekt wilde de club hem toch graag hebben als trainer. Het feit dat hij Nederlands aan het leren is, en dat ze hem zo een kans kunnen geven om zijn Nederlands verder te ontwikkelen, waren hierin belangrijke overwegingen. Deze situatie staat niet op zich, de flexibele invulling van de regel ‘Nederlands spreken voor mensen die de taal aan het leren zijn’, staat ook in het jeugdopleidingsplan van de club:

“De Nederlandse taal is de voertaal op de club zowel voor trainers als spelers, uitzondering wordt gemaakt voor mensen die pas in België zijn en nog geen mogelijkheid hebben gekregen om Nederlandse lessen te volgen (mogen Engels of Frans spreken)” (Jeugdopleidingsplan City Pirates)

Zoals eerder aangehaald is het ‘iedereen is welkom’ ideaal enkel te bewerkstelligen door inspanningen vanuit de club. Het sociaal project is de trots van de club, maar is zeker niet makkelijk:

“Je moet realistisch zijn en zien hoe dat de maatschappij evolueert en daar het beste van te maken en de foute dingen proberen te verbeteren. En je zult toch verder met elkaar kunnen. En als je het anders wil, dan staan we er slecht voor hè. (...) Je moet vooruit tezamen. Met vallen en opstaan. En met de foute dingen blijven verbeteren. Zo zal dat in de maatschappij zijn, en zo is dat in deze club ook. Er is maar één weg, denk ik. En ik kan verkeerd zijn. Zo simpel is het. Allee simpel, het is niet simpel. Het is moeilijk. Het is niet gemakkelijk. Dat durf ik wel te zeggen. Het is niet gemakkelijk voor de club.” (jeugdcoördinator/trainer)

City Pirates staat voor drie grote uitdagingen in relatie tot diversiteit. De eerste is de relatief lage ouderbetrokkenheid. Vooral onder ouders van niet-Belgische origine is de betrokkenheid laag. Dit is problematisch voor de club, omdat die voor een groot deel draait op de vrijwillige inzet van ouders. Niet alleen bij City Pirates is dit een issue, ook andere, vaak diverse, sportclubs kampen met geringe ouderbetrokkenheid. Het is daarom ook een van de thema’s die vertegenwoordigers uit de

sportsector aanhaalden als prioritair in de nota 'Sport en Interculturaliteit'. Op de website www.sportendiversiteit.be staan drie redenen opgelijst waarom ouderbetrokkenheid onder ouders van niet-Belgische origine vaak lager is. Die website is een initiatief van het voormalig Antwerpse minderhedencentrum 'vzw de8', dat daarvoor samenwerkte met een aantal (sport)partners zoals het ISB (Vlaams Instituut voor Sportbeheer en Recreatiebeleid). Onbekendheid met de ongeschreven regels van een sportclub, zich geen deel voelen van de club en praktische problemen worden op die website genoemd als voornaamste redenen van lage ouderparticipatie onder ouders van andere origine. Daaronder staan enkele tips om die ouders meer te betrekken. Veel van die tips worden bij City Pirates in praktijk gebracht: informeren van de ouders over de verwachtingen van de club bij het moment van inschrijving, zoeken naar brugfiguren, het aanbod van eten aanpassen in de kantine en tijdens evenementen en ouders thuis bezoeken.

Een tweede uitdaging waar City Pirates voor staat in relatie tot de diversiteit in de club is omgaan met armoede in de gezinnen van hun spelers. Veel spelers komen uit arme gezinnen wat de club op verschillende manieren financieel onder druk zet en tevens invloed heeft op de mogelijkheid van ouders om betrokken te zijn bij de club. Sommige ouders kunnen het lidgeld niet betalen en inkomsten uit kantine en door evenementen zijn minimaal. De club probeert om toch toegankelijk te blijven door bijvoorbeeld afbetalingsplannen te maken voor ouders die moeite hebben met het betalen van het lidgeld, maar de club moet ook financieel zien te overleven.

Een derde uitdaging uit zich vooral buiten de club. Het betreft de confrontatie met racisme. Op verplaatsing krijgen spelers soms racistische uitlatingen te horen. Dit komt dan voornamelijk van ouders van hun tegenspelers, maar ook wel eens van trainers.

"En natuurlijk die allochtone instroom, die mensen kennen elkaar en die voelen zich hier thuis, die voelen zich aanvaard, die worden niet scheef bekeken. Terwijl verschillende clubs, meer aan de rand van Antwerpen, ik ga geen namen noemen, maar als je meer naar de rand van Antwerpen gaat (...) Die worden daar zeker en vast niet met open armen ontvangen. Dat ondervinden wij dus ook als wij met onze ploegen daar spelen. Ik spreek onze jeugd zeker niet vrij van zonden, maar wat die soms moeten horen." (jeugdcoördinator/trainer)

Het aanpakken van racisme is een enorme uitdaging. Niet enkel door de racistische houding van veel andere clubs, maar ook doordat het vaak wordt genegeerd en ontkent in de bredere voetbalwereld zoals de voetbalbond. Hierdoor voelt de club zich soms benadeeld. Verkeerd gedrag van hun spelers wordt hard aangepakt, maar verkeerd gedrag naar hun spelers toe, zoals uitschelden, wordt genegeerd. Racistische incidenten worden weggewuifd en blijven onvermeld in officiële rapportage. Dit is zeer frustrerend voor de mensen bij City Pirates, maar het geeft hun tegelijkertijd aan dat hun inzet en werk belangrijk is om die ongelijkheid te bestrijden.

"Het is niet gemakkelijk voor de club. Omdat je veel weerstand krijgt van mensen. En dat heeft dan niets met in de club te maken, maar van buiten af. Die niet dezelfde progressieve visie hebben. Als je die soms hoort praten dan zeg ik man. Dat geeft soms wel iets.. maar dat stimuleert mij dan ook een beetje meer." (jeugdcoördinator/trainer)

4. Interpersoonlijke praktijken van solidariteit

Onder solidariteit verstaan we de bereidheid om met elkaar te delen en te herverdelen vanuit een gevoel van lotsverbondenheid en loyaliteit. We kunnen materiële middelen delen, maar ook immateriële zaken zoals tijd, ruimte en identiteit. We zoeken naar nieuwe vormen van solidariteit waar mensen van verschillende afkomst in elkaars nabijheid toeven en zich engageren in interpersoonlijke praktijken. Welke interpersoonlijke praktijken van solidariteit zijn in deze case significant?

Een groot aantal interpersoonlijke praktijken zijn aanwezig in deze case studie. Hieronder worden degene uitgelicht die het meest naar voren kwamen gedurende het onderzoek en die in het bijzonder relevant zijn voor solidariteit in diversiteit. Ze zijn onderverdeeld in vier verschillende categorieën: voetbal gerelateerd, relatie met de buurt, maatschappelijke ontwikkeling en ondersteuning van het sociaal project door personen of groepen.

City Pirates is een voetbalclub. De meest voor de hand liggende interpersoonlijke praktijken zijn dan ook die rond het voetballen. Voor de spelers zijn samen trainen, wedstrijden spelen en onderling sociaal contact de belangrijkste praktijken. Ze helpen elkaar als team om beter te worden en wedstrijden te winnen en ze delen een interesse in voetbal. De solidariteit tussen spelers ontstaat spontaan, maar wordt ook ondersteund door trainers die conflicten tussen spelers direct aankaarten en die bepalend zijn voor de posities van de spelers op het veld. Tussen ouders ontstaat solidariteit wanneer ze gezamenlijk het vervoer van hun kinderen naar wedstrijden regelen en wanneer ze elkaar opzoeken om samen te supporteren. Kinderen die met elkaar meerijden wordt door ouders als vanzelfsprekend ervaren, en wordt soms vanuit de club georganiseerd.

Daarnaast zijn er een aantal interpersoonlijke praktijken die betrekking hebben op de relatie tussen de buurt/stad en de club. Deze praktijken zijn gerelateerd aan professionele interventies die gericht zijn op het versterken van de relatie tussen de spelers en de buurt/stad. Deze interventies zijn de openingsparade aan het begin van het seizoen, de keuze om een naamsverandering door te voeren, het (tijdelijk) uitgeven van het magazine 'Noord Scoort!' en de nieuwe werkingen in Luchtbal en Linkeroever. De club speelt een grote rol in deze praktijken. Doelbewust werkt zij aan een betere relatie met de buurt en de stad. Het sociaal project heeft immers een zeer maatschappelijke insteek en kan alleen groeien als het breed gedragen wordt. De naamsverandering naar City Pirates is een manier om dat bredere draagvlak te stimuleren. Door zich te profileren als een stedelijk project (City Pirates) en minder als een lokale club (SC Merksem) hoopt de club op hulp van en samenwerking met bijvoorbeeld de stad Antwerpen, de haven en andere voetbalclubs. De uitbereiding van hun werking naar de wijken Luchtbal en Linkeroever zijn tevens manieren om zich meer te profileren als sociaal project. De solidariteit ontstaat in die twee wijken vooral vanuit de inzet van City Pirates om iets te doen voor de jeugd in die wijken. Een ander initiatief op buurtniveau is het (tijdelijk) uitgeven van een club magazine. Dit had als doel om de mensen in de buurt van Merksem inzicht te geven in de sociale werking van de club, maar ook in de levens van de spelers en vrijwilligers.

Een derde soort interpersoonlijke praktijken staan in functie van maatschappelijke ontwikkeling van de spelers. Hieronder vallen onder andere het stimuleren van de jongerenraad om iets te doen voor

een goed doel, het trainen van kansarme kinderen in de vakanties en de samenwerking met rusthuizen in de buurt. Solidariteit ontstaat in deze categorie vooral tussen spelers en mensen van buiten de club. De interpersoonlijke praktijken van solidariteit situeren zich in interacties tussen spelers en mensen buiten de club, maar ook tussen spelers onderling. Zo ontstaat solidariteit tussen de leden van de jongerenraad doordat zij samen een initiatief bedenken en uitvoeren. De club speelt een grote rol bij de totstandkoming van solidariteit in deze categorie interpersoonlijke praktijken. Zij stimuleren hun spelers expliciet om zich in te zetten voor kwetsbare anderen in de maatschappij. De club hoopt hiermee om het sociaal weefsel in de stad te vergroten en solidariteit tussen hun spelers en anderen te bewerkstelligen.

Een vierde categorie interpersoonlijke praktijken komt voort uit de ondersteuning van het sociaal project door verschillende mensen en groepen die zich voor de club inzetten. Hieronder vallen de opstart van een jongerenraad en een ouderraad, het aannemen van een maatschappelijk werker en een diversiteitsmanager en het vergroten van het team om evenementen te organiseren. Interpersoonlijke praktijken van solidariteit ontstaan daarin tussen de club en haar spelers, en tussen de club en ouders. Om het sociaal project door te kunnen zetten is de club afhankelijk van de inzet van ouders en spelers. Ook wil de club gehoor geven aan noden die vanuit die twee groepen naar voren komen. Met het oog daarop zijn er een aantal functies gecreëerd. De mensen in die functies zetten zich vrijwillig in om het sociaal project te ondersteunen.

5. Burgerschapspraktijken

Klassiek is solidariteit gebaseerd op burgerschap als status: het formeel lidmaatschap van een politieke gemeenschap geeft toegang tot allerlei (herverdelende) voorzieningen. In DieGem onderzoeken we hoe nieuwe vormen van solidariteit groeien uit concrete praktijken van burgerschap in de publieke ruimte. Deze kunnen een claim leggen op economische herverdeling, culturele erkenning of politieke vertegenwoordiging.

Bij City Pirates heerst een sterke mate van convivialiteit. Spelers komen om te voetballen en de gedeelde gerichtheid op het samen trainen en het winnen van wedstrijden maakt dat er een gedeelde identiteit onder de spelers is. Los van kleine onenigheden is de sfeer tussen spelers goed en gaan ze op een heel positieve manier met elkaar om. De onderlinge relaties tussen de spelers worden ook niet op hun beloop gelaten. Wanneer er conflicten ontstaan, wordt daar door trainers of jeugdcoördinatoren direct op ingespeeld door met de spelers in gesprek te gaan en hen onderling het probleem te laten oplossen.

“Als alle mensen buiten de club hetzelfde zouden doen als de spelers hier tijdens hun trainingen dan heb je een heel schone maatschappij. Dat werkt goed samen.”
(jeugdcoördinator/trainer)

Ook tussen de aanwezige ouders verloopt het gemoedelijk. Zij zijn allen bij de club betrokken omwille van hun kind. Dat dit op de eerste plaats staat, is voor ouders een reden om goed met elkaar om te gaan en elkaar te helpen. Dit zie je bijvoorbeeld wanneer hun kinderen een uitwedstrijd spelen en ze onderling het vervoer regelen. Sommige ouders omschrijven de sociale relaties in de club zelfs als familiaal, al zijn dit vooral ouders die meer betrokkenheid bij de club hebben.

“We zijn eigenlijk één grote familie” (Moeder1, evenementen/keuken/ouderraad)

De club zet expliciet in op culturele erkenning. Dit uit zich bijvoorbeeld in de keuze van voedsel dat in de kantine wordt aangeboden, en in de manier waarop evenementen worden vormgegeven:

“Er wordt heel veel voor gedaan. Voor verschillende culturen. Vanuit het bestuur proberen ze wel veel te doen naar verschillende culturen. Gelijk qua eten, is er toch ook niet alleen met varkensvlees, maar verschillende halal producten zal ik maar zeggen. Vegetarisch ook. Dat vind je in veel clubs niet. Hotdogs of wat kaas en hesp maar dat is het dan. Hier hebben ze wel een heel uitgebreid assortiment.” (Moeder1, evenementen/keuken/ouderraad)

“Op een feest is er ook altijd halal eten bij. Ook bij het Mossel-feest. Dat heb je misschien gezien. Dat kunnen ze sowieso eten, maar ook voor de kinderen een halal curryworst en gewone curryworsten. Wij hadden hier vroeger het kerstfeest, wij hebben het een beetje, het echt kerstfeest is dat niet meer. We hebben nu een eindejaarsfeest. Omdat mensen zeggen van ‘ja, kerst’, die hebben daar totaal geen binding mee.” (jeugdcoördinator/trainer)

Ook economische herverdeling is bij de club een belangrijk gegeven. Dit uit zich naar mensen buiten de club, bijvoorbeeld door in de kantine fruitsappen en wijn uit de Oxfam-wereldwinkel te schenken, maar ook binnen de club. Met de inkomsten vanuit lidgeld, sponsoring en subsidies biedt de club een

aantal voorzieningen aan om kansarme ouders tegemoet te komen. Omdat veel ouders thuis geen wasmachine hebben, zijn er bijvoorbeeld wasmachines op de club waar alle spelerstenues worden gewassen. Verder worden ouders die het lidgeld niet kunnen betalen niet zomaar afgewezen. Er wordt samen met de diversiteitsmanager gekeken of ze tot afspraken kunnen komen omtrent de afbetaling van het lidgeld. Tevens proberen ze overige kosten voor de ouders te drukken, bijvoorbeeld de kosten voor het bezoek aan wedstrijden, al ligt dit niet altijd in eigen handen:

“Hier is dat als de kindjes thuis spelen moeten ze 2,50 euro betalen. Dat is zo van de bond. Wij kopen dat aan bij de bond en dan één, de papa of de mama, die krijgt dan een kaart en die mogen gratis binnen. Maar op Linkeroever, omdat dat zo kansarmen zijn, hebben wij gezegd ‘mama en papa mag gratis binnen’. Maar die moeten op verplaatsing gaan en daar vragen ze wel 2,50 euro en dan krijg ik telefoon ‘s zaterdags ‘ja mevrouw, hier moeten wij 2,50 euro’, ik zeg ‘ja, maar ja dat zijn andere ploegen, ik kan daar niet zeggen jullie mogen gratis binnen’. Dat kunnen wij niet.” (diversiteitsmanager/ondervoorzitter)

Een moeilijkheid voor de club is dat inkomsten uit de kantine en door evenementen zeer laag is in verhouding tot het aantal spelers. Een club haalt normaliter veel inkomsten uit deze bronnen en het gebrek hieraan zet de club dan ook financieel onder druk. Mede hierdoor is het lidgeld relatief hoog.

“Als je weet wat een kind kost aan de club, komen ze met het lidgeld ruim niet toe. Moest dat meer een impact geven, dat gaat de kantine naar boven en dan kun je zelfs gaan denken om het clubgeld te verlagen. Maar we zijn nu verplicht het lidgeld te verhogen of hoog te houden, want alles moet betaald worden.” (jeugdcoördinator/trainer)

Een aantal ouders ervaart dat de kosten hoog zijn. Zij benoemen de hoogte van het lidgeld en de prijzen van de evenementen als nadelen bij de club.

“Er is één nadeel in de club: het lidgeld is veel te duur.” (vader3)

“Het lidgeld is ook heel hoog. Dat is wel ok, maar dan wil je niet ook nog voor de sociale dingen betalen. Bovendien is dat voor de meeste die hier komen te duur” (moeder5)

Niet enkel het lidgeld, ook de kosten bij evenementen zien sommige ouders als een obstakel. Een gesprek met een moeder brengt dit duidelijk aan het licht. Zij waardeert de club om de kwaliteit van het voetbal en om de diversiteit die aanwezig is, maar ze zou graag willen dat sociale activiteiten van de club regelmatig en financieel toegankelijker waren.

“Het sociale, dat kan wel meer. Ze organiseren zelden iets en als ze iets organiseren kost dat altijd geld. 10 euro voor spaghetti, dat kan toch goedkoper. Voor mij is dat nog wel te betalen, ik ben alleen, maar veel anderen, er zijn veel Marokkanen, de gezinnen zijn groter. Dan is dat wel veel geld.” (moeder5)

De moeder geeft aan dat de prijs die ze moet betalen voor een sociale activiteit, in dit geval 10 euro voor eten, te hoog is en dat dit voornamelijk problematisch is voor grotere gezinnen. Die grotere gezinnen zijn vaak van niet-Belgische origine. Voor de club is het organiseren van evenementen niet enkel belangrijk om een sociale activiteit aan te bieden, maar ook om meer inkomsten te genereren. Als de club meer inkomsten uit dergelijke evenementen zou halen, zouden ze het lidgeld lager

kunnen houden. Die 10 euro vormt dus een schakel in het financiële systeem van de club waarbij economische solidariteit een grote rol speelt. Denk daarbij aan het aanbieden van recreatief voetbal voor een laag bedrag en de hulp aan ouders die het lidgeld niet kunnen betalen. In het geval van een sociale activiteit levert dit echter een spanning op. Door 10 euro te vragen voor de activiteit wordt die minder toegankelijk voor mensen die weinig te besteden hebben, en voor grotere gezinnen. Dit zijn twee groepen waarin het aantal mensen van niet-Belgische origine relatief hoog is.

Ook op het vlak van politieke vertegenwoordiging doet de club inspanningen. Vanuit de club worden verschillende platformen geboden om persoonlijke kwesties publiek te maken. De oprichting van de ouderraad en de jongerenraad zijn hier voorbeelden van. Wanneer spelers of hun ouders ergens mee zitten, kunnen zij terecht bij deze raden. In samenspraak met de club heeft de ouderraad ook de hoogte van het lidgeld vastgelegd. Dit is natuurlijk een moeilijke positie voor hen, omdat zij loyaal zijn aan de andere ouders, maar tegelijkertijd ook de club draaiende willen laten houden. De mensen uit de raad komen maandelijks bijeen met bestuursleden om de kwesties die aangedragen zijn bespreekbaar te maken. Met elkaar wordt gekeken of er een oplossing geboden kan worden.

“Meestal spreken de ouders de mensen van de ouderraad aan die misschien niet goed weten wie moet ik er voor aanspreken. En wij weten dat wel. Wij kunnen dan zeggen misschien moet je die persoon er eens over aanspreken, die uw uitleg doen, en kan die u verder helpen. Mocht dat niet het geval zijn, dat die niet verder kan helpen of ze doen er niets aan, dan mag je het altijd terug aan ons melden en dan gaan wij er wel verder mee. Dus dat is eigenlijk de bedoeling van de ouderraad” (Moeder2, evenementen/keuken/ouderraad)

Via het sociaal project laat de club steeds duidelijker zien wat een belangrijke maatschappelijk rol ze speelt in de stad. Dit doet de club doelbewust. Ze hoopt hiermee namelijk meer steun te krijgen van andere organisaties en het sociaal project publiekelijk onder de aandacht te brengen. Bovendien maakt de club hiermee een politiek statement dat ze werken volgens een maatschappelijke ideologie waarin ze strijden tegen uitsluiting, discriminatie en kansarmoede. Een belangrijke stap in het uitdragen van het maatschappelijk project is de naamsverandering van SC Merksem naar City Pirates:

“Een symbool of herkenbaar logo is belangrijk. En het moet de club omschrijven. Tegen de stroom in, tikje rebels, neem daarbij dat we een voorzitter hebben die lang heeft gevaren en een deel van onze doelgroep die in de Antwerpse haven zit en we komen uit bij de Piraten.” (General en Sportief manager op de clubwebsite)

City Pirates is niet meer enkel in Merksem actief, maar ook in Luchtbal en op Linkeroever. Bovendien is het in de afgelopen tien jaar meer geworden dan een voetbalclub. Met de nieuwe naam wordt het sociaal project publiekelijk onder de aandacht gebracht. ‘City’ verwijst daarin naar de wisselwerking tussen de stad en de club. Ze spelen een groeiende rol in de stad door een maatschappelijke rol op te nemen en door de groeiende hoeveelheid spelers in verschillende wijken. ‘Pirates’ verwijst naar het beetje rebelse van de club. Het ‘tegen de stroom in gaan’ waar de manager over spreekt staat wederom symbool voor de sociale werking. City Pirates kiest er uitdrukkelijk voor om geen klassieke voetbalclub te zijn, maar een club die verder gaat dan sport, die zich inzet tegen discriminatie en racisme en die een sociaal bewogen werking heeft.

6. Bronnen van solidariteit

Wat zet mensen aan om te delen en te herverdelen? In de sociologische literatuur onderscheiden we vier bronnen van solidariteit: wederzijdse afhankelijkheid, gedeelde waarden en normen, strijd en ontmoeting.

Alle vier de bronnen van solidariteit zijn terug te vinden in deze case-studie. Solidariteit uit interdependentie ontstaat tussen de spelers, tussen de ouders en tussen de ouders en de club. De club zet actief in op het hanteren van en socialiseren van haar spelers in gedeelde waarden en normen. Wat betreft strijd als bron van solidariteit komt de strijd tegen racisme het meest naar voren. Ontmoeting speelt vooral tussen de kinderen en tussen de ouders. Een voetbalclub is niet enkel een plaats waar gevoetbald wordt, maar ook waar mensen sociaal samenkomen.

6.1. Interdependentie

Het cement dat een samenleving bij elkaar houdt, bestaat in deze visie uit het feit dat mensen er zich bewust van zijn dat ze van elkaar afhankelijk zijn door de doorgedreven arbeidsverdeling. Solidariteit groeit dan uit de nood aan interactie en coöperatie in een context van wederzijdse afhankelijkheid.

Tussen de spelers is interdependentie een belangrijke bron van solidariteit. De spelers vormen samen een team, waarin elke speler een onmisbare positie inneemt. Om een wedstrijd te kunnen winnen is het van essentieel belang dat de spelers elkaar helpen, door bijvoorbeeld een goede voorzet te geven of door een tegenstander te dekken zodat een medespeler vrij spel heeft. Al spelen veel kinderen voor hun plezier en ambiëren ze niet allemaal om de nieuwe Messi te worden, het winnen van een wedstrijd is voor de meesten heel belangrijk.

“Dat zijn kinderen van acht jaar, die komen spelen en die willen natuurlijk allemaal winnen. Voor hen is dat om te winnen. Dat is toch altijd het motto van al die kinderen. Je kunt blijven zeggen ‘winnen is niet belangrijk, meedoen is’ en dingen, maar uiteindelijk gaat het toch om de wedstrijd winnen.” (moeder3)

Tijdens een wedstrijd kunnen de gemoederen tussen de spelers oplopen, doordat een medespeler bijvoorbeeld fouten maakt. Dit is echter van korte duur en blijft meestal beperkt tot tijdens de wedstrijd. Over het algemeen overheerst het teamgevoel.

Tussen de ouders ontstaat solidariteit ook vanuit een onderlinge afhankelijkheid. Wanneer de kinderen een wedstrijd spelen, moet er immers voor alle kinderen vervoer zijn. Niet alle ouders hebben een auto ter beschikking of de tijd en middelen om hun kind naar de uitwedstrijden te brengen. Ouders van medespeler bieden dan aan om een aantal spelers mee te laten rijden. Dit is eerder regel dan uitzondering.

“Bij wedstrijden rijden meerdere kinderen met me mee. Je moet wel” (vader5)

Ook tijdens een gesprek waarin het ging over de relatief geringe ouderbetrokkenheid van ouders met een migratie achtergrond bij de club, blijkt dat wanneer het niet gaat over sociale evenementen, maar om praktische zaken zoals het laten meerijden van kinderen, de meeste ouders wel veel helpen. In dit geval is de solidariteit vanuit interdependentie vooral mogelijk doordat sommige ouders een auto en tijd hebben om kinderen naar een wedstrijd te rijden terwijl andere ouders dan moeten werken of geen vervoer ter beschikking hebben.

“Het is ook geen probleem om met die mensen mee te rijden. Die pakken die er bij. Dat is wel goed vind ik. Dat mag gezegd worden hè” (vader1, evenementen/keuken)

Interdependentie speelt niet enkel een rol tussen de spelers of tussen de ouders, maar ook tussen de club en de ouders. De club is afhankelijk van de ouders om te kunnen functioneren. Het geldt dat de ouders inbrengen, maar ook de vrijwillige inzet van een aantal ouders bij bijvoorbeeld evenementen, is waar de club grotendeels op draait. In principe kan iedereen zich inzetten bij de evenementen. Je hoeft niet te kunnen koken of een andere specifieke vaardigheid te hebben. Voor een evenement zijn vooral mensen nodig die zich vrijwillig willen inzetten. Het vergroten van ouderbetrokkenheid is dan ook een van de punten waar de club extra op inzet.

“Wij zijn één familie en allemaal moeten in die familie mee. Ook meedoen aan evenementen, kantine bezoek, helpen bij evenementen” (diversiteitsmanager/ondervoorzitter)

“Ja zoals die mosseldingen, je moet al vier mensen hebben die mosselen staan koken, je moet iemand hebben die ze opdient, je moet mensen hebben die afwassen” (vader1, evenementen/keuken)

Het vinden van vrijwilligers bij evenementen is vaak een uitdaging. Er is een groep van ouders die zich met grote regelmaat vrijwillig inzetten bij de club, maar in verhouding met het totaal aantal ouders dat bij de club betrokken is blijft deze groep klein. Hierdoor zijn het vaak dezelfde die mee helpen bij evenementen. Het evenemententeam is dit seizoen groter geworden, onder andere om meer tijd te kunnen steken in het vinden van vrijwilligers. Ze spreken ouders persoonlijk aan en zoeken naar manieren om meer ouders mee te krijgen. Hoewel ze op die manier wel wat ‘nieuwe’ ouders bereiken, blijft dit een moeilijk punt.

6.2. Gedeelde waarden en normen

Volgens deze visie is solidariteit geworteld in een collectief bewustzijn. Het gevoel van deel uit te maken van een culturele gemeenschap met gedeelde waarden en normen schept een solidariteit tussen hen die wederzijds gericht zijn op die gemeenschappelijke waarden en normen.

De bestuursleden van City Pirates delen veelal dezelfde waarden. Ze vertrekken in hun werk bij de club vanuit een gedeelde ideologie betreffende iedereen kansen geven, respectvol met elkaar samenleven en zorg hebben voor elkaar. Ze handelen vanuit een aantal waarden en normen en hopen diezelfde waarden en normen aan de spelers mee te geven. Er wordt niet verondersteld dat spelers die vanzelf meekrijgen, maar er wordt actief geprobeerd om spelers deze waarden en

normen bij te brengen. Het gaat hierbij over waarden en normen omtrent gedrag, maar bijvoorbeeld ook over aandacht hebben voor zwakkeren in de maatschappij. Het soort gemeenschap dat City Pirates wil vormgeven is er één waarin iedereen respectvol met elkaar omgaat en er aandacht is voor zij die het moeilijker hebben. Dit bereiken ze door sterk in te zetten op waarden en normen.

Een deel van die waarden en normen staan in relatie tot de omgangsvormen binnen de club. Zo wordt de omgang tussen spelers onderling en tussen spelers en trainers sterk gestuurd. Daarnaast wil de club haar spelers waarden en normen meegeven die betrekking hebben op omgang met anderen in de maatschappij. Ook hebben voor sociaal zwakkeren is hierin een belangrijk aspect. City Pirates probeert haar spelers waarden en normen mee te geven die ook buiten de club solidariteit bevorderen. Spelers leren aan de ene kant dat iedereen gelijk is; dat iedereen het recht heeft op kansen en dat iedereen welkom is bij de club. Aan de andere kant leren ze ook dat niet iedereen een even sterke positie heeft in de maatschappij en dat solidariteit belangrijk is om elkaar te steunen. Hieronder worden die waarden normen concreter besproken en wordt ook uiteengezet hoe de club die over probeert te dragen op de spelers.

Het meegeven van de waarden en normen gebeurt op verschillende manieren. Om te beginnen krijgen de spelers bij inschrijving informatie via de Panathlonverklaring en ondertekenen ze het intern clubreglement. Daar staan een aantal waarden en normen in vermeld die de spelers moeten naleven. Deze hebben vooral betrekking tot de manier waarop spelers zich behoren te gedragen. Respect tonen, sociaal zijn en eerlijk spelen zijn een aantal hiervan. Een greep uit het clubreglement:

“Iedere speler dient zich voornamelijk en correct te gedragen t.o.v. medespelers, tegenstanders, scheidsrechters, afgevaardigde, trainer/coach en publiek. (...) Spelers geven een hand aan bestuursleden, trainers en medewerkers bij de begroeting. (...) Fair Play is het motto van de club. (...) Ruziën, pesten, andermans spullen beschadigen e.d. zijn uit den boze!” (uit het intern clubreglement)

Daarnaast zorgen de trainers en de jeugdcoördinatoren ervoor dat de spelers volgens deze waarden en normen handelen. Als spelers zich niet goed gedragen (bijvoorbeeld in geval van diefstal), krijgen ze een gesprek met de trainer. Daarna volgt eventueel nog een gesprek met de jeugdcoördinator en als dat niet volstaat nog een gesprek met de ouders. Het geven van meerdere kansen wordt bij de club als belangrijk ervaren. Die waarde maakt dat de club kinderen niet snel zal afwijzen en naar manieren blijft zoeken om de kinderen een kans te geven. Aan de andere kant is de club ook streng en is discipline belangrijk:

“Als je een club hebt, dan moet je orde, discipline en plezier, dat moet er zijn. Want anders, dan breken ze het kot af zoals ze zeggen” (jeugdcoördinator/trainer)

Met het sociaal project omarmt City Pirates niet enkel waarden en normen rond gedrag op het veld, maar ook rond het bijbrengen van maatschappelijke betrokkenheid. Dit staat dan ook uitdrukkelijk vermeld in de visie van de club:

Het naleven van gemaakte afspraken, respect tonen voor alles en iedereen en aandacht hebben voor de zwakkeren uit onze maatschappij zijn punten waar wij extra op inzetten.

Hiermee proberen we wederwoord te bieden aan hedendaagse kwalen als racisme, vereenzaming, verarming en verbittering.” (visie, structuur en doelstelling op clubwebsite)

Vanuit deze visie probeert de club niet alleen waarden en normen mee te geven aan de spelers, maar probeert ze ook om solidariteit te stimuleren. Die solidariteit, gevoed door de club, ontstaat dan op basis van de gedeelde waarden om aandacht te hebben voor mensen in een maatschappelijk kwetsbare positie. Die waarde wordt uitgedragen door de club door spelers solidair te laten zijn met mensen binnen de club, maar ook met mensen buiten de club.

Een voorbeeld is een actie van de jongerenraad om geld in te zamelen voor een goed doel. De club heeft de jongerenraad aangemoedigd om zich in te zetten voor een goed doel. De jongerenraad heeft daarop een initiatief bedacht en uitgevoerd. Met het bakken en verkopen van oliebollen hebben ze ruim 1400 euro kunnen ophalen om vervolgens te doneren aan ‘Kom op tegen Kanker’. Het attest van die actie hangt in de kantine en de jongeren die eraan gewerkt hebben zijn daar heel trots op. Deze actie draait ook de rollen om wie de doelgroep is. Veel spelers bij City Pirates komen uit kansarme gezinnen en de club doet er dan ook veel aan om kansen te bieden voor deze jongeren. Tijdens de geldinzamelingsactie zijn de spelers niet de doelgroep, maar degenen die iets doen voor een andere doelgroep: mensen die ziek zijn.

Een ander voorbeeld is de samenwerking met rusthuizen in de buurt. Op verschillende manieren probeert de club om jongeren en ouderen meer bij elkaar te betrekken. Een aantal middagen per jaar gaan de jongste spelers knutselen met de ouderen. Oudere spelers halen ouderen op voor een wedstrijd en brengen ze na afloop van de wedstrijd weer terug. Ook halen die spelers de ouderen op wanneer er een kerstfeest is, om daar samen naar toe te gaan.

Een derde voorbeeld is dat oudere spelers zich tijdens de vakanties inzetten door trainingen te komen geven aan kansarme kinderen. Op die manier kunnen kinderen waarvan de ouders het lidgeld niet kunnen opbrengen toch voetbaltraining krijgen. Via dit soort initiatieven hoopt de club dat de spelers meer aandacht zullen hebben voor anderen in de maatschappij. Zo hoopt ze solidariteit tussen verschillende groepen te stimuleren.

De waarden en normen die de club uitdraagt worden niet altijd gedeeld door mensen van andere clubs. De confrontatie met racisme is hier een voorbeeld van. Racisme onder spelers binnen City Pirates komt nauwelijks voor, en wanneer een incident zich voor doet speelt de club daar direct op in door met de desbetreffende speler(s) in gesprek te gaan. De club neemt hierin een autoritaire rol op door kenbaar te maken dat dergelijk gedrag niet getolereerd wordt. Echter, in het contact met andere mensen in de buurt, of tijdens uitwedstrijden, krijgen spelers regelmatig met racisme te maken. Het is voor de club een stuk moeilijker om hier iets tegen te doen, omdat zij geen autoriteit hebben ten aanzien van mensen buiten de club.

6.3. Strijd

Solidariteit kan geworteld zijn in strijd. Samen ten strijde trekken leidt tot sterke vormen van lotsverbondenheid. Gezamenlijke inzet voor gelijke rechten schept een band.

Strijd als bron van solidariteit is op clubniveau vooral aanwezig in de strijd tegen racisme of, daaraan gerelateerd, de strijd om geaccepteerd te worden ongeacht herkomst. Spelers, ouders en de club worden in interactie met andere teams regelmatig geconfronteerd met racisme. Tijdens wedstrijden worden soms racistische opmerkingen geroepen door ouders of trainers van het team waar ze tegen spelen en racisme komt ook tot uiting in de manier waarop andere clubs aan City Pirates refereren.

“Vorige match, vorige week zaterdag was dat, hebben ze het spel stopgezet wegens racistische... In het begin waren die [anderen] aan het winnen en waren er niet veel problemen. En nadien was Merksem aan het winnen en dan over elk klein detailtje begonnen ze te roepen en te doen. En op een gegeven moment heeft de trainer [van de tegenpartij] de match stop gezet en de kinderen van het veld gehaald. En dan zo van die commentaren van ‘ik ben het beu met al die bruine mannen’ en al die dit en dat.” (moeder3)

“Met andere ploegen, ze zeggen niet ‘City Pirates’ of ‘Merksem’ maar ‘ah de makakken ploeg is er’.” (jeugdcoördinator/trainer)

City Pirates mist steun op organisatieniveau in de strijd tegen racisme. Hoewel de voetbalbond zich wel uitspreekt tegen racisme, blijkt dat in de praktijk vaak niet opgetreden wordt bij incidenten. Toen de club een klacht indiende werd die klacht verworpen omdat er geen getuigen waren. De scheidsrechters die vaak wel degelijk getuigen zijn, maken niet altijd een rapport op van de uitlatingen.

“Ik zeg de voetbalwereld, ik vind dat een beetje schijnheilig. Ze zitten dingen van racisme, Fifa, UEFA, de Belgische voetbalbond, we moeten samen en tegen racisme en weet ik wat allemaal. Maar ze durven nooit tot de kern te gaan. Wanneer een scheidsrechter, want die hoort dat ook wanneer er iets langs de lijn wordt geroepen en als je dan zegt: ‘scheids maak daar nu een verslag van’, ‘ja zeg man, ik heb niets gehoord’.” (jeugdcoördinator/trainer)

De club probeert te strijden tegen racisme door een sociaal project vorm te geven waarin geen onderscheid wordt gemaakt op basis van herkomst, door zoveel mogelijk andere clubs mee te krijgen die zich achter het sociaal project scharen en door racistische incidenten tijdens wedstrijden te melden bij de voetbalbond. Tot op heden blijkt het echter moeilijk om gehoord te worden door de bond, omdat de klacht vaak afgedaan wordt door ‘gebrek aan bewijs’ en niet leidt tot een reprimande naar de ‘daders’. Desalniettemin gaat de club door met het aanklaarten van racisme. De club stimuleert hierin een sterke samenhang tussen de ouders. De boodschap is dat ze met elkaar een gemeenschap vormen waarin respect en diversiteit hoog in het vaandel staan. Door als gemeenschap naar buiten te treden en elkaar daarin te helpen kunnen ze zich wapenen tegen racisme en een voorbeeld stellen voor anderen.

6.4. Ontmoeting

Volgens deze benadering ontstaan informele vormen van solidariteit uit toevallige kleine ontmoetingen. Door interactie en dialoog leren mensen elkaar beter kennen en begrijpen en groeit de tolerantie in de samenleving.

Spelers ontmoeten elkaar bij de club, op en rond het voetbalveld. Sommige kinderen kennen medespelers al uit de buurt, van school of via vrienden of familie. Veel spelers komen echter ook uit andere wijken. Hierdoor ontmoeten spelers niet alleen buurtgenoten, maar ook kinderen uit andere delen van de stad. De club brengt op die manier ontmoeting tot stand tussen mensen die zich in verschillende mate van nabijheid van elkaar bevinden. Vaak blijft dit wel beperkt tot kinderen uit omliggende wijken. De interactie tussen de spelers is vooral gericht op het voetbal. Niet alleen het spelen, maar ook de gedeelde interesse voor voetbal schept een band. Ze spreken ook naast het veld regelmatig over voetbal met elkaar, over hun technieken en goede spel tijdens training of een wedstrijd, of over voetbal in het algemeen. De spelers delen eenzelfde identiteit als voetballer.

“Ze spreken over niets anders, eens dat het voetbal begint dan is het niet anders dan voetbal dit voetbal dat. Die dit en die dat. Het is een en al voetbal dan. ‘Heb je gezien wat een dribbel ik kan doen’ en ‘dat was een grave goal’.” (moeder3)

Ontmoeting ontstaat niet enkel tussen de spelers, maar ook tussen de ouders. Uit gesprekken met ouders blijkt dat ze elkaar makkelijk leren kennen en dat er een goede onderlinge sfeer heerst. Tijdens wedstrijden supporteren ouders samen, drinken ze met elkaar iets in de kantine en praten ze met elkaar. De uitspraken *‘Je staat hier nooit niet alleen’* en *‘De sfeer tussen de ouders, dat zit wel goed’* zijn hiervoor typerend. De kinderen blijken vaak een mediërende factor in het contact tussen de ouders:

“Het is ook zo dat nieuwe mensen, van een nieuw seizoen eigenlijk, die leer je heel snel kennen. Zoals nu bij mijn zoontje, die is zeven jaar, daar zijn een paar nieuwe en je leert die mensen, die ouders ook direct kennen en het is niet zoals in andere, ja ik weet niet hoe dat gaat in andere clubs. De kinderen komen zo goed overeen, dat maakt ook automatisch met die ouders een band” (Moeder1, evenementen/keuken/ouderraad)

“Kinderen maakt het niet uit of dat die wit, oranje, geel of zwart zien. Kinderen zijn veel socialer dan grotere, volwassen mensen. Maar eigenlijk hier wordt daar ook niet echt verschil in gemaakt. Of je nu een volwassen bent of een kind bent. Allez, kinderen zijn op dat gebied wel veel socialer, omdat ja in eerste instantie die moeten samen spelen, die moeten samen trainen en weet ik allemaal. Maar automatisch krijg je ook een band met die mensen. En ik zeg dat nog of dat nu een gele is, een zwarte, een witte dat maakt niet uit” (Moeder2, evenementen/keuken/ouderraad)

Wanneer we spreken over ontmoeting in diversiteit, blijkt dat er soms wel een barrière is tussen ouders die sterk cultureel bepaald is. Een Marokkaanse moeder vertelt dat zij als moeder vaak alleen langs de lijn staat, omdat de andere ouders veelal Marokkaanse vaders zijn en mannen en vrouwen cultureel gezien niet samen zijn in sociale situaties. Hoewel ze opgegroeid is met deze sociale

scheiding en het daardoor accepteert, lijkt in dit geval de instandhouding ervan vooral uit te gaan van de vaders en niet van haar zelf.

“Dat is gewoon louter man-vrouw. Dat zit er zo ingebakken bij hen, mannen is apart, vrouwen is apart. Zeker zo sociaal. Dat is sociaal contact, dat hoort niet bij ons. Dat hoort niet zo gemengd. Als het echt moet, zoals heb je nu een ouderavond van je kind dan zit je samen in de klas en je moet er dan naast zitten, maar dat is iets anders. Dan kun je niet anders. Maar zoiets, ja dat is voor plezier, dat hoort niet. Dat is not done bij ons. Dan mogen ze nog zo geïntegreerd zijn.” (moeder3)

7. Plaats

DieGem werkt met de hypothese dat nieuwe vormen van solidariteit ontstaan uit praktijken op concrete plaatsen waar mensen van heel verscheiden culturele achtergronden (al dan niet gedwongen) nabij zijn. Op welke manier stimuleert plaats het ontstaan van innovatieve praktijken van solidariteit in diversiteit?

Plaats speelt op verschillende schalen een belangrijke rol in deze case studie. Allereerst binnen de club zelf: de velden, het stadion, de kantine. Daarnaast werk de club actief aan het versterken van de relatie met de buurt en stad. Verschillende initiatieven zijn hierop gericht en maken dat de club een impact heeft buiten de fysieke grenzen van de velden.

Binnen de club

Op het voetbalveld gelden de regels, de waarden en de normen van de club. Dit beïnvloedt de manier waarop spelers en trainers met elkaar omgaan. De algemene regel om Nederlands te spreken (hoewel daar in een specifieke gevallen flexibel mee om wordt gegaan) is hier een voorbeeld van, maar ook bijvoorbeeld de normen omtrent Fair Play en respectvol omgaan met elkaar.

Tevens beïnvloedt de manier waarop de spelers tijdens de wedstrijd over het veld verspreid staan de sociale interactie. De positie van de spelers in het team uit zich immers fysiek in de opstelling op het veld. De doelman staat in het doel en de aanvaller staat daar het verste vanaf. Die positionering op het veld benadrukt de onderlinge afhankelijkheid van de spelers om de wedstrijd te spelen en te winnen.

De tribunes, de lijn om de velden en de kantine zijn de belangrijkste plaatsen waar de ouders met elkaar in contact komen. Die plaatsen zijn dan ook opgezet als sociale ontmoetingsplekken. De kantine is een toegankelijke plaats waar voetbal iets minder centraal staat en ouders, spelers en andere betrokken met elkaar in gesprek gaan en samen iets drinken. De sfeer in de kantine is gemoedelijk en het is makkelijk om er in contact te raken met anderen.

“Al is het met de mensen van achter de toog of mensen die hier zitten. Je komt niet alleen naar binnen en zegt van: ‘ik sta hier alleen’. Je hebt altijd wel met iemand een babbel”
(Moeder1, evenementen/keuken/ouderraad)

Veel ouders komen echter niet of nauwelijks in de kantine. De club vindt dit jammer, niet enkel om financiële redenen, maar ook omdat zij de kantine zien als belangrijke plek voor het vergroten van sociale interactie tussen betrokkenen. Zij proberen dan ook om ouders de kantine in de krijgen. Dit doen ze bijvoorbeeld door bij de inschrijving 25 consumptiebonnen te geven. Ouders of spelers kunnen daarvan een drankje of iets te eten halen in de kantine. In de praktijk blijkt dat het vooral de spelers zijn die deze bonnen gebruiken. Ze komen dan de kantine in om iets te halen, maar blijven er niet vaak zitten.

Langs de lijnen van het veld en op de tribunes zijn andere plaatsen waar ouders samen komen. De identiteit van deze plaatsen is sterk gerelateerd aan voetbal. Samen supporteren wordt door ouders als positief ervaren. Ze praten tussendoor met elkaar en maken grapjes. Ook deze plekken zijn zeer toegankelijk voor ouders, al blijken culturele omgangsnormen hier soms een rol te spelen zoals het voorbeeld van de moeder van Marokkaanse origine die los van de Marokkaanse vaders supportert. Op de vraag of zij denkt dat dit zal veranderen zegt ze:

“Mijn generatie zeker en vast niet. De volgende generatie wel, die trekken zich daar helemaal niets van aan. Maar niet deze generatie.” (moeder3)

De buurt en de stad

Niet alleen de velden en het stadion van City Pirates zijn belangrijk voor de sociale werking van de club. Ook de relatie met anderen in de buurt/stad staat hoog in het vaandel van de club:

“Wij zijn van mening dat voetbal een uitstekend bindmiddel is om het sociale weefsel in onze stadsregio te verstevigen. Aan de ene zijde krijgen jongeren via een competitieve en recreatieve opleiding de kans zich te ontwikkelen als voetballer en aan de andere zijde leren we hen oog te hebben voor de omgeving waarin ze opgroeien.” (visie, structuur en doelstelling op clubwebsite)

De club werkt actief aan een hervorming van de betekenis van hun plaats. De plaats van de club is geëvolueerd van een plek om te voetballen tot een veilige plaats waar iedereen welkom is, waar jongeren kansen krijgen en zich maatschappelijk kunnen ontwikkelen. Door ouders wordt dit aspect gewaardeerd. Tijdens gesprekken halen zij regelmatig aan hoe belangrijk het voor hun kinderen is om een plek te hebben die hen een waardevol alternatief biedt voor rondhangen op straat. Een vader haalt daarin aan dat omwille van het maatschappelijk belang van City Pirates, de club financieel meer ondersteund moet worden door de stad.

“Het is goed dat ze hier spelen, het houdt ze van de straat” (vader5)

“De stad moet de club meer helpen, financieel. De club haalt 800 man van de straat en daar moet de stad meer bij helpen.” (vader2)

Dat City Pirates zoveel kinderen en jongeren van de straat houdt is een voorbeeld van de rol die de club speelt in de buurt. Daarnaast zijn er ook doelgerichte initiatieven vanuit de club om de relatie met de buurt te versterken. Een voorbeeld hiervan is het magazine ‘Noord Scoort!’. In samenwerking met de Plantijn Hogeschool gaf de club gedurende twee jaar een eigen magazine uit dat in een oplage van 9000 exemplaren verspreid werd in Antwerpen-Noord. Helaas bleek dit magazine een te grote kostenpost voor City Pirates en is de uitgave ervan sinds 2013 gestopt.

“In Noord Scoort! staan de sociale status van de club en haar positieve impact op de buurt centraal. We brengen niet alleen de sportieve verhalen van de club. Ook datgene wat zich naast het veld afspeelt, krijgt een vaste plaats in het magazine. Clubleden, supporters,

vrijwilligers én inwoners van Antwerpen Noord, we laten ze allemaal aan het woord. Het voetbal gebruiken we als gemeenschappelijke taal; de taal die al deze mensen bindt." (Hoofdredacteur Geerts in 'de taal van voetbal als bindmiddel tussen 70 nationaliteiten)

Een initiatief dat nog wel jaarlijks doorgaat is de openingsparade aan het begin van het voetbalseizoen. De spelers trekken gekleed in clubkleding in optocht van het Bouckenborghpark, via het centrum van Merksem naar het Jef Mermansstadion. In het stadion worden de teams één voor één aan het publiek voorgesteld. Deze parade is een opschaling van de club naar de wijk.

"[Om] onze naamsbekendheid in Merksem laten kennen. En ook die kinderen die zijn wel heel trots dat ze een keer op straat mogen gaan. En dan wordt hier ineens de jeugdvoorstelling gedaan. Dus dan wordt er afgeroepen: 'dit zijn de duiveltjes A van Merksem' en dan komen die een voor een op het plein." (diversiteitsmanager/ondervoorzitter)

De parade is een manier om het sociale project van de club ook buiten de fysieke grenzen van het stadion uit te dragen. Met de parade in de buurt laat de club zien wie ze zijn en wat ze doen. De spelers lopen samen en de buurt kan direct zien hoeveel kinderen en jongeren hun plek bij de club hebben gevonden. Tevens benadrukt de keuze voor de parade de intentie van de club om een relatie met de buurt op te bouwen. City Pirates profileert zich als een belangrijke plek in Merksem waarvan de werking niet enkel effect heeft binnen hun muren, maar ook daarbuiten. Voor de spelers is de parade een moment waarop ze met trots zichzelf presenteren. Het imago van de spelers speelt hier een grote rol in. In het dagelijks leven worden zij regelmatig gezien als probleemjongeren terwijl ze zichzelf nu presenteren als voetballers.

Een initiatief om niet enkel de relatie met de buurt, maar ook die met de stad te versterken is de naamsverandering van SC Merksem naar City Pirates. Met de naamswijziging en de verandering van de werken middels het sociaal project heeft er een transformatie plaats gevonden van de club als plaats. Die transformatie vindt niet enkel plaats binnen de club maar ook in de relatie die ze maken met de omgeving. Terwijl de club van origine sterk gericht is op het district Merksem, positioneert City Pirates zich steeds meer als club in de hele stad.

"Om iets te kunnen blijven betekenen binnen de Antwerpse voetbalgemeenschap moeten we buiten de grenzen van ons district treden en jongeren uit andere stadsdelen mee aan boord nemen." (voorzitter op de clubwebsite)

City Pirates biedt niet alleen een veelzijdige plaats, maar ziet zichzelf ook in een duidelijke rol in het leven van haar spelers. De club is daarin een schakel in de opvoeding van de kinderen en jongeren en verhoudt zich daardoor tot de school, het huis en andere plekken die relevant zijn in het leven van de spelers.

"Dit is ook een opvoeding van een kind. Het is niet alleen hetgeen dat thuis gebeurt, hetgeen in school gebeurt, wat er op de club gebeurt, het maakt allemaal deel uit." (jeugdcoördinator/trainer)

De club treedt hiervoor buiten de eigen plaats, door bijvoorbeeld ouders thuis te bezoeken. Die huisbezoeken gebeuren in Merksem door de diversiteitsmanager/ondervoorzitter en op Linkeroever door de maatschappelijk werker. Die huisbezoeken dienen verschillende doelen. Er wordt bijvoorbeeld contact gelegd met ouders die niet of nauwelijks aanwezig zijn bij trainingen en wedstrijden. Door ze thuis te bezoeken probeert de club zicht te krijgen op de redenen hiervoor en te bespreken of er een mogelijkheid is om dit te veranderen. Ook worden de huisbezoeken gebruikt om afbetalingsplannen te maken met ouders die het lidgeld niet kunnen betalen. Een andere reden voor een huisbezoek is wanneer een jong kind alleen naar de trainingen komt. De club vindt dit niet verantwoord en gaat dan bij de ouders langs om dit te bespreken. Ouders reageren daar op verschillende manieren op. Sommigen worden boos en vinden dat de club zich bemoeit met dingen die hun zaak niet zijn, maar er zijn ook ouders die de bezorgdheid waarderen of erkennen. Zij komen dan wel wat vaker mee of zoeken samen met de diversiteitsmanager/ondervoorzitter een oplossing. Huisbezoeken worden ook ingezet om ouders te helpen. Door ouders van maatschappelijk kwetsbare gezinnen thuis te bezoeken proberen professionals van City Pirates om hen te helpen door ze door te verwijzen naar relevante instanties. De huisbezoeken zijn deel van het beleid van de club en daarin niet afhankelijk van de inzet van de mensen die ze doen. Wel wordt er met die bezoeken een vertrouwensband opgebouwd tussen de ouder en degene die het huisbezoek doet. Dat maakt het in die zin wel tot een persoonsgebonden actie.

City Pirates biedt tegelijkertijd voorzieningen aan op hun terrein die niet met voetbal te maken hebben, zoals het beschikbaar stellen van een ruimte waar spelers hun huiswerk kunnen maken tussen hun schooluren en de trainingen. Dit is een recente ontwikkeling die past binnen de ambities om meer te betekenen voor de spelers. Er komen regelmatig nieuwe initiatieven bij en er zijn nog veel ambities voor de toekomst. Op Linkeroever zijn er ideeën om meer linken te maken met scholen. Bijvoorbeeld door spelers hun rapporten naar training te laten brengen en huistaakbegeleiding te organiseren. Een ander voorstel bij City Pirates Linkeroever is om een ontbijt aan te bieden voor een wedstrijd. Nu komen kinderen vaak naar de wedstrijd met een lege maag. City Pirates is dus een sterk relationele plaats.

8. Leerprocessen

Leerprocessen op niveau van de betrokkenen (professionals en deelnemers) spelen een rol bij het tot stand komen van nieuwe vormen van solidariteit in diversiteit.

Normerende dynamiek

Bij City Pirates is een normerende dynamiek sterk aanwezig. De club ziet het als haar verantwoordelijkheid om spelers niet enkel voetbaltechnisch op de leiden (kwalificatie) maar ook om spelers maatschappelijke waarden en normen mee te geven (socialisatie). Een gedetailleerd opleidingsplan vormt hierin de leidraad.

“We hebben ons jeugdopleidingsplan. Daar staat het allemaal in. Wat er wordt verlangd van de trainers, wat er wordt verlangd van de spelers qua mentaliteit, qua discipline, hoe zij zich moeten gedragen. En ja dan het heel sportieve plan, wat zij moeten leren op welke leeftijd, wat zij moeten leren aan spelsystemen. Maar dat is dan meer het sportieve.”
(jeugdcoördinator/trainer)

In eerste instantie zijn het de trainers die de waarden en normen uitdragen naar de kinderen en erop toezien dat ze kinderen zich volgens deze waarden en normen gedragen.

“Als er iets wordt uitgestoken dat niet door de beugel kan qua gedrag of op verplaatsing naar een scheidsrechter toe, oké dan worden die bij ons geroepen. In eerste instantie de trainer. En dan na de trainer hebben we nog een technische verantwoordelijke voor de jeugdopleiding en als dat gesprek nog niet oplost dan komen ze bij mij. Vroeger kwamen ze ineens bij mij, maar omdat ik het nu zo druk heb omdat het zo groot geworden is hebben we er een paar mensen tussen gezet.” (jeugdcoördinator/trainer)

De normerende dynamiek uit zich niet enkel in de opstelling van de club naar de spelers, maar ook tegenover de ouders. Bij inschrijving krijgen de ouders een soort contract. Hierin staan een aantal zaken die de club van de ouders verwacht. Daaronder vallen regelmatig aanwezig zijn bij trainingen, meegaan naar wedstrijden en deelname aan evenementen in de club. Dit contract is samengesteld door de ouderraad. Aanleiding hiervoor was de geringe betrokkenheid van sommige ouders bij de club. Het contract is een onderdeel van de inspanningen die geleverd zijn om die betrokkenheid te vergroten en maakt deel uit van het leerproces dat de club doormaakt in die inspanningen. Bovendien riep de vormgeving van het contract veel vragen op. De club wil ermee de betrokkenheid vergroten, maar de ouders ook niet overvragen. In de totstandkoming van het contract ontstond een proces van subjectificatie, omdat de ouders uit de ouderraad hierin leren om vanuit een andere positie te spreken en te handelen dan ze gewend zijn.

“Ze proberen zo veel mogelijk de mensen er bij te betrekken. En daarmee hebben ze dat contract opgemaakt en dat is door de ouderraad een beetje ineengestoken. Wat kunnen we

er wel in zetten, wat kunnen we er niet in zetten? Waar krijgen we problemen mee? Mag dat wel? Is dat wel wettelijk?" (Moeder2, evenementen/keuken/ouderraad)

De ouderraad zocht een antwoord op die vragen door informatie op te zoeken en door in gesprek te gaan met elkaar en anderen:

"Er wordt eerst wel over gediscussieerd Er wordt over nagedacht. Mensen die er wat meer kennis van hebben, wordt naar gevraagd van: 'we hebben deze vraag kan dat?'. Wij weten ook niet alles" (Moeder2, evenementen/keuken/ouderraad)

De normerende dynamiek reikt ook buiten de grenzen van het voetbalveld. Een aantal jonge kinderen, van een jaar of zes, komt alleen naar de trainingen. Vanuit de visie van de club is dit problematisch, omdat zij de kinderen te jong vinden om alleen te reizen. Als reactie bezoekt de diversiteitsmanager de ouders van die kinderen thuis om met hen in gesprek te gaan over de verantwoordelijkheid die de club hen toedicht om te zorgen dat de kinderen veilig naar de club reizen. Samen met de ouders proberen ze zo een alternatief te vinden. Sommige ouders reageren hier boos op, maar er zijn ook ouders die de club gelijk geven en waarbij het alleen reizen van hun kinderen voortkomt uit onmacht om ze zelf te brengen. Dit heeft dan vaak te maken met andere verplichtingen.

"Ook een paar waar ik een huisbezoek heb gehad die dan alleen komen, van Deurne of Borgerhout, die zijn zes, zeven jaar, met de tram. Iets dat we niet verantwoord vinden (...) Er zijn er die dan heel boos worden en er zijn er die gewoon zeggen dat ik er geen zaken mee heb. Maar er zijn er wel die het dan begrijpen, die zeggen 'eigenlijk heb je gelijk en kan het echt niet'. Er zitten ook situaties dat mama juist bevallen is, of zwanger, en moet rusten. En papa bijvoorbeeld altijd gaan werken is, of altijd met de late, maar dan proberen wij een oplossing te vinden." (diversiteitsmanager/ondervoorzitter)

De ouderraad werkt mee om de betrokkenheid van ouders te vergroten. Een vader uit de ouderraad spreekt bijvoorbeeld in zijn eigen moedertaal ouders aan die niet bij de trainingen aanwezig zijn en dezelfde taal spreken. Hierdoor hoopt de club hun boodschap, dat de ouders er bij zouden moeten zijn, beter over te brengen.

"Er is af en toe een papa die er in zit die gaat op de parking staan. De mensen die dan hun kindjes eruit gooien, die spreekt dan hun taal om te zeggen van dat kan eigenlijk niet. Bij sommigen hebben we resultaat maar bij sommigen hebben we ook geen resultaat" (diversiteitsmanager/ondervoorzitter)

In theorie stelt een club een aantal duidelijke eisen aan zowel spelers als hun ouders. Zo moeten spelers zich op een bepaalde manier gedragen (respectvol, gedisciplineerd, ...) en krijgen ouders een contract waarin onder andere staat wat de club van ze verwacht. In praktijk is er echter een groot verschil tussen hoe de club de regels voor de spelers handhaaft en hoe ze die voor de ouders handhaaft. Spelers vallen onder hun gezag. Ze komen bij de club spelen en hebben zich daardoor te houden aan de regels. De club treedt dan ook streng op wanneer een speler over de schreef gaat, al krijgt de speler altijd een tweede kans. Bij ouders ligt dit anders. Er heerst een gevoel van 'je kunt

ouders niet verplichten' en 'je moet kinderen niet straffen voor het gedrag van de ouders'. Als een speler iemand slaat kan de club daar concreet tegen optreden door bijvoorbeeld de speler niet meer mee te laten spelen die training. Maar wat kan de club doen als ouders nooit naar evenementen komen? Ze spreken ouders daar wel op aan, maar veel meer ook niet. Ook het contract is in theorie streng, maar in praktijk volgen er nauwelijks sancties wanneer ouders het niet naleven. Dit komt voornamelijk doordat de sancties effect zouden hebben op de kinderen.

“Als ik dan met de sportieve cel praat, die zeggen dan tegen mij ‘gooi buiten. Eruit. Eruit. Dat is het gemakkelijkste’. Maar dat ging nu vooral, dit jaar, om de kleinste categorie: de duivels. En dan denk ik: moet ik een kind van negen jaar gaan buitengooien omdat zijn mama of zijn papa niet mee gedaan heeft aan twee evenementen? Nee ik kan dat niet. En daar ben ik dan misschien een beetje te lief in, maar ik vind een kind van negen moet je niet straffen voor de fouten van zijn ouders.” (diversiteitsmanager/ondervoorzitter)

Verbindende dynamiek

Naast een normerende dynamiek is er ook een verbindende dynamiek op de club die zich sterk uit in een socialiserend leerproces. Al eerder werd aangehaald dat de club door sommigen beschreven wordt als een familie. City Pirates brengt mensen samen rond het voetbal van de spelers, maar probeert ook een gevoel van gemeenschap onder deze mensen stimuleren. De club is meer dan een plek voor voetbal, maar heeft ook een sociale functie als een vereniging. In praktijk blijkt het vooral moeilijk om ouders van niet-Belgische origine 'mee te krijgen' in het bestaande verenigingsleven. Ondanks de moeilijkheid wil de club wel graag dat deze mensen deel uitmaken van het sociale gebeuren in de club. De zoektocht naar manieren om ouders meer te betrekken is een voortdurend leerproces.

“Die trekken altijd snel terug in hun gemeenschap en dat is, hoe dat we het moeten oplossen dat weet ik ook niet. Dat zou niet alleen van de club moeten komen, dat is een heel sociaal gegeven, dat zal de samenleving zijn. Als club kun je dat moeilijk oplossen. Kun je van alle initiatieven doen en we doen die ook. En de voorzitter is dan weer de drijfveer, ja dat komt wel, dat komt wel, we moeten dat doen, we moeten dat blijven doen! Oké we blijven dat doen. Maar voor sommige mensen, we doen zo veel maar het lukt niet.” (jeugdcoördinator/trainer)

Het organiseren van evenementen is een duidelijk voorbeeld van een manier waarop de club probeert om ouders en spelers op een sociale manier bijeen te krijgen. Om dit te bereiken zijn veel inspanningen nodig en de opkomst bij evenementen is voorsnog relatief laag. Uit een eerder evenement leerden de organisatoren dat het helpt om ouders persoonlijk aan te spreken en ze vragen om iets te doen. Voor de kerstmarkt vroegen ze een aantal Marokkaanse moeders om koekjes te bakken. Ze hebben dat toen ook gedaan. De organisatoren leerden hierdoor dat als ze willen dat ouders meer betrokken raken, ze die ouders zelf zullen moeten aanspreken. Voorheen was er één persoon verantwoordelijk voor de organisatie van de evenementen, maar sinds kort is er een

team van vijf dat zich hiermee bezig houdt. Op die manier hopen ze meer direct contact te kunnen leggen met de ouders en verschillende ideeën te genereren.

“Ja dat vind ik persoonlijk de moeilijkste taak. Niet het organiseren, maar de taak van de mensen eigenlijk bij elkaar te krijgen. Dat is toch de bedoeling van een evenement. Dat vind ik persoonlijk het moeilijkste. Je moet de mensen aanspreken, je moet de mensen zo ver krijgen om te komen.” (Moeder2, evenementen/keuken/ouderraad)

Uit een gesprek met ouders die deel uit maken van dit evenemententeam blijkt dat ze hun werk in vraag stellen en de behoefte hebben om te leren begrijpen waarom ze ouders van niet-Belgische origine zo moeilijk bereiken met hun evenementen. Ook dit is een proces van subjectificatie. Voorheen was er één persoon verantwoordelijk voor de evenementen. Sinds kort is er een team voor, bestaande uit drie moeders, een vader en de diversiteitsmanager/ondervoorzitter. Vier van de vijf teamleden zijn van Belgische origine. Het onderstaande fragment komt uit een gesprek met drie ouders. Beide ouders die hieronder geciteerd worden zijn van Belgische origine.

Vader1: Als je nou eens een gesprek aangaat met die buitenlandse mensen, hoe reageren die op ons?

Moeder2: Ja wat vinden die eigenlijk van ons? (...) Wat vinden die van het sociale eigenlijk? (...) Want wij denken misschien wel dat we goed bezig zijn

Vader1: Als je daar eens een interview mee houdt, die mensen mogen zich ook uitspreken

Moeder2: Ja natuurlijk die mogen ook een eigen mening hebben

Vader1: Dan kun je er nog meer dingen uit halen

Moeder2: Daar kunnen we altijd uit leren.

Vanuit het werken in een zeer diverse club ontstaan er leerprocessen bij de bestuursleden. De diversiteitsmanager beschrijft hoe ze ondanks de verschillen ook veel overeenkomsten ervaart tussen de mensen bij de club.

“[Ik heb] geleerd welke kleur, rood, geel, zwart, wit, dat we allemaal mensen zijn en eigenlijk allemaal op dezelfde manier willen behandeld worden. En dat je ook voor je medemens respect moet hebben, ongeacht de aard, rijk, arm, godsdienst. Dat we allemaal een klein beetje verdraagzamer moeten zijn. (diversiteitsmanager/ondervoorzitter)

Niet alleen de mensen die bij de club werken, maar ook de spelers leren binnen de verbindende dynamiek. Zo hoopt de club om de kinderen een levensles mee te geven, die betrekking heeft op de manieren waarop de spelers kunnen samenleven in diversiteit.

“[Die levensles is] het verdraagzaam zijn en met iedereen leren omgaan. En dat elke mens eigenlijk hetzelfde is. Iedereen wilt graag wat aandacht. Dat is hè.”
(diversiteitsmanager/ondervoorzitter)

De spelers leren dit onder andere op het veld. Daar spelen ze samen in cultureel diverse teams. Ze leren dan niet alleen om samen te spelen en dat iedereen in basis hetzelfde is, maar ze leren ook op

verschillende manieren met anderen communiceren. Een Ghanese moeder verteld dat ze dit ziet als een belangrijk aspect van de diversiteit in de club.

“Mijn zoon leert veel op de club. Niet alleen voetbaltechnieken, maar hij leert ook communiceren met anderen. Er zijn veel verschillende mensen bij de club” (moeder4)

De club probeert dit leerproces te stimuleren door bijvoorbeeld spelers die een conflict met elkaar hebben dit eerst zelf te laten oplossen. Vervolgens mengt iemand van de club zich erin om te zorgen dat het conflict uitgesproken is, en dat de spelers ervan leren dat ze met elkaar moeten praten als ze iets dwars zit.

“Door ze bijvoorbeeld ruzie te laten maken en ze dat op het veld te laten uitvechten. En dan die twee belhamels eens bij u roepen na een aantal dagen en eens vragen ‘wat was nu de oplossing, heb je nu een oplossing?’. Dat kun je alleen met de grotere, want die van 10-11 jaar die verstaan dat echt nog niet. Maar zo van 13-14 jaar die beginnen dat wel te snappen en ja dan geven die toe ‘ja, dat lost niets op’. Ik zeg ‘je kunt toch veel beter uitpraten. Als je een probleem hebt met iemand, praat dat uit’. Of zeg voor of na een training ‘ik wil met u praten, want er is dit of dat. Maar niet dat opkroppen of woede. Geweld lost echt niets op.’” (diversiteitsmanager/ondervoorzitter)

De afspraak om Nederlands als officiële taal in de club te hanteren is een andere uiting van een socialiserend leerproces binnen een verbindende dynamiek. Nederlands als gemeenschappelijke taal maakt dat spelers zich niet buitengesloten voelen. Wanneer twee spelers bijvoorbeeld met elkaar in het Chinees spreken, kunnen medespelers niet deelnemen aan het gesprek en kunnen ze ook niet weten of er iets slechts over hun gezegd wordt. Om de sociale relaties tussen de spelers te versterken wordt het hanteren van een gemeenschappelijke taal als belangrijk gezien door de club.

“Maar de voertaal normaal gezien is Nederlands in de club. En we willen dat ook houden zo. Dus soms hoor ik, ouders niet hè, ouders langs de kant daar heb ik geen zeggenschap op. Ik vraag dat wel, maar daar kunnen we niet op in grijpen. Maar kinderen onderling dan zeg ik ‘nee mannen, voor niet uit te sluiten, als ik in het Chinees begin dan kan ik je uitmaken en je weet dan niet wat ik aan het zeggen ben. Dan heb ik met iemand anders samen liggen uitmaken over jou. Zou je dat graag hebben?’ Nee voila.” (jeugdcoördinator/trainer)

Ook trainers worden dringend verzocht om Nederlands te spreken. Hierbij speelt niet enkel het sociale aspect een rol, maar vertrekt de club ook vanuit een visie op integratie. Nederlands als voertaal in de club dwingt trainers, en soms ook ouders, om Nederlands te spreken. Op die manier kan hun kennis van de taal vergroten en hebben ze een plek om het te oefenen.

“Niet omdat jullie dat niet mogen spreken. Maar het is ook, je wilt beter integreren. Dan is het beter. En ook tegen de ouders, probeer er zoveel mogelijk Nederlands tegen te praten. En hoe meer dat je het praat, hoe gemakkelijker dat je kunt integreren ook.” (jeugdcoördinator/trainer)

Onderbrekende dynamiek

De confrontatie met racisme leidt tot leerprocessen in een onderbrekende dynamiek. Een moeder vertelt dat ze schrok van de racistische uitlatingen die ze tijdens uitwedstrijden hoort. Ze had van te voren niet verwacht hiermee geconfronteerd te worden en zoekt naar een houding om ermee om te gaan. In principe wil ze er niet op in gaan en de mensen maar laten praten, maar eigenlijk keurt ze de racistische uitlatingen af. Bovendien kan ze voor haar gevoel niet goed met de andere ouders hierover praten, omdat zij als vrouw geen goede aansluiting vindt bij de, vooral Marokkaanse, vaders van teamgenoten.

“Je staat daar naast en je wilt niets uitlokken, ‘laat ze maar gewoon, laat ze maar doen’, maar op een gegeven moment dan wil je er wel op reageren want dat is eigenlijk echt niet plezant. Dat valt niet goed te praten. Iedereen zijn mening natuurlijk hè, iedereen zijn persoonlijke mening, maar je moet dat daar niet gaan staan roepen aan de zijlijn. Dat vind ik erover soms. Toch wel. Dat ervaar je toch wel. Ik had dat eigenlijk niet verwacht, ik had daar niet bij stil gestaan maar zo wordt je er wel mee geconfronteerd echt.” (moeder3)

Een moeder van een speler bij City Pirates Linkeroever besloot om een stuk te schrijven na een confrontatie met racisme tijdens uitwedstrijden. Deze tekst zette zij op Facebook waarna haar verhaal verscheen op verschillende websites waaronder die van KifKif, De Wereld Morgen en Het Laatste Nieuws. Door deze tekst op sociale media te plaatsen wil de moeder racisme in het jeugdvoetbal aan het licht brengen en er een discussie over voeren. Zij eindigt haar tekst met:

“Ik heb vandaag de beslissing genomen [...] ik [ga] mij actief inzetten tegen racisme. Dit kan zo niet verder. Alle hulp is welkom!” (Van Sanden, 2015)

De strategie die de club aan haar trainers en spelers leert met betrekking tot de confrontatie met racisme is om er niet op in te gaan. Trainers en spelers worden gevraagd om vooral niet op racistische uitlatingen in te gaan. Dit is niet omdat de club het racistische gedrag goedkeurt, maar omdat ze uit ervaring weet dat wanneer spelers er wel op in gaan, de situatie uit de hand loopt en zij het uiteindelijk zijn die een slechte naam krijgen.

“Dan heb ik ook altijd naar de trainers en de spelers toe gezegd: reageer daar niet op. Hoe minder dat je daar op reageert, hoe minder, als ze nog iets zullen zeggen, want ze zeggen dat voor iets los te weken. En jullie gaan in de fout. Wat is dat dan? Dan is het weer altijd door dezelfde. Dat is een bal die kaatst terug en die kaatst harder terug in jullie gezicht. Dat is een beetje de moeilijkheid hier feitelijk.” (jeugdcoördinator/trainer)

Tegelijkertijd probeert de club om racistische incidenten officieel te laten registreren. Ze doen dan bijvoorbeeld aangifte bij de voetbalbond, wat vooralsnog niets heeft opgeleverd. Na een racisme incident tussen City Pirates Linkeroever en een andere club haalde City Pirates er een advocaat bij om het racisme aan te kaarten. Een ouder van het andere team had racistische opmerkingen geschreeuwd naar City Pirates spelers. Hierop besloot City Pirates om de wedstrijd niet verder te spelen, als statement dat dit niet acceptabel is. De rechtszaak resulteerde in een boete voor City

Pirates omdat ze van het veld waren gegaan tijdens een wedstrijd, en een kleinere boete voor de ouder van het andere team die racistische opmerkingen maakte omdat hij het veld had betreden. Wederom werd er dus geen enkele officiële aandacht besteed aan racisme zelf.

Vanuit de diversiteit die in de club aanwezig is leren de spelers om elkaars leefwereld beter te begrijpen en dat hun eigen leefwereld soms niet die van een ander is. Dat past ook binnen een onderbrekende dynamiek, omdat de club probeert om haar spelers te laten begrijpen dat niet iedereen leeft zoals zij. Hiermee hoopt de club dat spelers meer begrip krijgen voor anderen. Spelers worden bijvoorbeeld meegenomen naar rusthuizen in de buurt. Voor spelers van niet-Belgische origine is dit vaak een nieuwe en confronterende ervaring. Vanuit hun cultuur zijn ze immers niet gewend dat ouderen in rusthuizen bij elkaar wonen.

“En vooral voor de kinderen dat laten [ervaren], die kennen dat niet hè een bejaardentehuis. De kleinsten daar ga ik gewoonlijk mee knutselen, of met een bal spelen. En de oudste die neem ik altijd mee naar een kerstfeest. Dat zijn 16,17 jarigen en die moeten dan de bewoners gaan halen op hun kamer en naar beneden brengen, naar het kerstfeest zelf. En er zijn er heel veel, vooral allochtonen die dat niet kennen, een bejaardentehuis (...) Ze zijn daar altijd wel van onder de indruk. Ze vinden dat wel erg dat ze zo in een kamertje zitten, ja. En bij de allochtone gemeenschappen is dat niet want die pakken gewoonlijk de ouders in huis”
(diversiteitsmanager/ondervoorzitter)

Andersom leren spelers van Belgische origine dat de gezinsstructuren in allochtone gezinnen vaak heel anders zijn. Die gezinnen zijn vaak groter en kinderen hebben op jongere leeftijd vaak al meer verantwoordelijkheid. Door dit uit te leggen aan de spelers hopen ze bij de club meer begrip voor en kennis over elkaar te stimuleren.

“Ja, is helemaal anders dan bij ons hè. Want ik heb dat al tegen veel van onze jongens gezegd; ‘je zou eigenlijk eens een week in zo een gezin moeten’.”
(diversiteitsmanager/ondervoorzitter)

9. Solidariteit in spanningsvelden

Daar waar innovatieve vormen van solidariteit in diversiteit ontwikkeld worden, ligt de betekenis, de vorm, de inhoud en de oriëntering van die solidariteit nog relatief open. We zien minstens zes spanningsvelden waarlangs solidariteit concrete invulling kan krijgen. De concrete context, het hier en nu, bepaalt steeds opnieuw mee welke specifieke posities op deze spanningsvelden de invulling van solidariteit meekrijgt. Maar ook beleidsmaatregelen en professionele interventies kunnen de positionering van plaatsgebonden vormen van solidariteit in diversiteit op die spanningsvelden faciliteren.

Vier van de spanningsvelden zijn duidelijk naar voren gekomen in deze case-studie. Dat zijn universalistisch-particularistisch, economisch-cultureel, affirmatie-transformatie en afstand-nabijheid. Deze vier worden dan ook besproken.

9.1. Universalistisch - particularistisch

Iedereen kan in principe deel uitmaken van solidariteitsmechanismen. Is dat het geval dan spreken we over een universele invulling van solidariteit. Blijft de solidariteit beperkt tot specifieke groepen op basis van kenmerken zoals afkomst, gender of leeftijd dan spreken we van een particularistische invulling.

Er is een sterk universalistische invulling van solidariteit bij City Pirates. Het sociaal project en de voorbereiding van City Pirates naar Luchtbal en Linkeroever laten zien dat ze steeds meer een club voor iedereen worden. De club is immers niet enkel meer toegankelijk voor spelers van Merksem en omgeving, maar nu ook voor jeugd in andere wijken. Deze boodschap wordt versterkt door de nieuwe naam. Het sociaal project is sterk gericht op open staan en toegankelijk zijn voor iedereen. Meer en meer mensen, niet enkel voetballers, maar ook bijvoorbeeld mensen met een taakstraf, ouderen, langdurig werklozen, maken deel uit van de club. Diversiteit is aanwezig in de club, maar de uitdaging blijft om ook ouders van niet-Belgische origine mee te krijgen in het sociale aspect van de club. De voorbereiding van het evenemententeam, de inzet van de diversiteitsmanager en de maatschappelijk werker en de oprichting van de ouderraad zijn middelen die zijn ingezet om hier aan te kunnen werken.

Tijdens het supporteren komen onder de ouders echter ook meer particularistische vormen van solidariteit naar voren. Sommige moeders ervaren het voetbal als een mannenwereld, waar zij niet volledig deel van kunnen uitmaken:

“Het is een mannenwereld en je wordt er niet echt goed bij betrokken eerlijk gezegd. Dat gevoel had ik vorig jaar nog meer dan dit jaar. (...)Vorig jaar zat ik er altijd als enige moeder bij. En dan is dat niet zo plezant. Het zijn altijd vaders en het is een heel gekleurde groep. Ik zal het zo zeggen. Er spelen niet echt veel blanken mee. Het zijn allemaal allochtonen en die hun mentaliteit is, die staan niet zo open voor vrouwen” (moeder3)

9.3. Economisch - cultureel

Dit spanningsveld gaat over waar die solidariteit precies betrekking op heeft. Gaat het over economische solidariteit en dus toegang tot of herverdeling van materiële hulpbronnen of gaat het (ook) over het erkennen en respecteren van culturele verschillen?

Religieuze feestdagen leveren soms een situatie waarbij een spanning tussen economische en culturele solidariteit aanwezig is. In het seizoen 2014-2015 viel bijvoorbeeld het offerfeest op een zaterdag. Zaterdag is een wedstrijddag en voor ieder team dat niet verschijnt bij de wedstrijd krijgt de club een boete van de voetbalbond. Doordat het offerfeest een belangrijk moment is voor moslims en er veel moslim spelers en trainers bij de club zijn, zouden veel spelers en trainers niet naar de wedstrijd komen. Dit levert een spanning op voor de club, die enerzijds begrip heeft voor het belang van de feestdag en het feit dat daardoor spelers thuis zouden blijven, maar anderzijds een financieel verlies zal leiden doordat ze geen volledige teams naar de wedstrijden kunnen sturen. Er wordt wel geprobeerd om zoveel mogelijk rekening te houden met religieuze feestdagen bij City Pirates. Wat betreft het inplannen van wedstrijden kan hier echter niet altijd rekening mee gehouden worden, omdat de organisatie van wedstrijden tegen andere clubs niet altijd in eigen handen is. Destijds is de situatie opgelost door met de ouders in gesprek te gaan en samen naar een oplossing te zoeken. Vertrekkende vanuit het begrip voor de religie heeft de jeugdcoördinator gevraagd aan de ouders of er toch niet een mogelijkheid is dat een aantal spelers wel naar de wedstrijd komen. Met medewerking van de ouders en wat heen en weer schuiven zijn er uiteindelijk toch een paar teams de wedstrijd gaan spelen.

Het offer feest is ook zeer moeilijk voor ons. Ik zeg mannen wij zijn een club. Heel veel spelers konden niet komen. En trainers ook. Ze zeggen: 'ja wij kunnen niet komen het is het offerfeest, dat is maar één dag op het jaar'. En dat valt nu juist op een zaterdag, een speeldag. Dat is voor ons, dan gaan we met andere ploegen moeten communiceren voor verschuivingen en weet ik het allemaal. En dat is allemaal niet zo evident. Aan de ouders die er waren hebben we dan gezegd 'ja ik respecteer het offerfeest maar is er geen enkele mogelijkheid om toch een aantal spelers te laten komen?' En dat ging dan wel. Een aantal ploegjes, de meeste ploegjes deden dan wel spelen." (jeugdcoördinator/trainer)

9.4. Affirmatie - transformatie

Dit spanningsveld speelt op het niveau van de effecten van solidariteit. Solidariteit die integratie in een bestaande sociale orde veronderstelt, bevestigt bestaande sociale verhoudingen en maatschappelijke structuren. Solidariteit kan ook vorm krijgen op basis van een transformatie van sociale relaties en maatschappelijke verhoudingen.

Met de start van het sociaal project koos City Pirates voor transformatie. De manier waarop de club voordien werkte bleek niet aan te sluiten bij de diversiteit van de buurt en de daaruit voortkomende uitdagingen. Ook andere clubs lopen er tegen aan dat de traditionele werking van de club moeilijk te rijmen valt met de situatie van de mensen in de omgeving. Sommige clubs lossen dit op door een

selectieve groep mensen tot de club toe te laten. Ze sluiten allochtone kinderen uit en weigeren ouders die het lidgeld niet kunnen betalen.

City Pirates stond tien jaar geleden voor een belangrijke keuze: vasthouden aan de bestaande werking en verder zakken in de neerwaartse spiraal waar ze zich in bevond of het roer omgooien en een nieuwe manier van werken uitbouwen. De club koos voor het tweede en maakte een doorstart met een nieuwe voorzitter die initiatief nam voor het sociaal project. Andere clubs verging het minder goed. City Pirates is actief op Linkeroever en Luchtbal nadat in beide wijken de bestaande clubs bezweken onder te lage ouderbetrokkenheid, financiële problemen en moegestreden bestuursleden die met veel energie initiatieven hadden opgezet die geen resultaat hadden.

De transformatie van een voetbalclub naar een sociaal project is cruciaal geweest voor het voortbestaan van City Pirates en is iets dat de club uniek maakt. Precies daarom vroeg de stad Antwerpen aan City Pirates om het voetbal aanbod op Linkeroever op zich te nemen. De transformatie in de vorm van het sociaal project zit in meerdere dingen, waarvan een aantal belangrijke: de diversiteit in de club, een maatschappelijk rol spelen in het leven van de spelers en echt openstaan voor iedereen, ongedacht herkomst, socio-economische positie en fysieke mogelijkheden. Het sociaal project groeit tot op de dag van vandaag verder en er zijn nog veel dromen die de voorzitter zou willen realiseren om nog meer een club te zijn waar mensen elkaar helpen. Aan ambities en inzet is geen gebrek.

“We kunnen er iets onwaarschijnlijk krachtigs van maken” (voorzitter)

Die transformatie van de club is niet alleen een succesverhaal. Het kost grote inspanningen van de bestuursleden en iedereen die zich voor de club inzet. Regelmatig botsen ze ook op spanningen. De confrontatie met racisme in andere clubs, armoede onder ouders, de relatief lage ouderbetrokkenheid, de lage opbrengsten uit kantine en evenementen en de slechte naam die de club soms heeft bij andere clubs doordat ouders bij uitwedstrijden niet in de kantine komen of doordat een conflict is ontstaan na racistische uitlatingen; het zijn allemaal kwesties waar de club mee worstelt. Al kiest de club voor een nieuwe manier van werken met haar sociaal project, de structuur van een club en van voetbal blijft hetzelfde. Een club leeft voor een deel van het verenigingsleven en van extra inkomsten via kantine en evenementen. Dit geldt ook voor City Pirates, maar de keuze om iedereen welkom te laten zijn bij de club zet dit onder druk. Daarnaast ervaart de club een spanning tussen sportief en recreatief. Door zo sterk in te zetten op het sociaal project en de maatschappelijk rol van de club is het soms moeilijk om hogerop te komen in competities. De club is misschien nog wel meer sociaal project dan voetbalclub. Dit is een volledig ander uitgangspunt dan bij vele andere clubs waar het in eerste instantie om het voetbal gaat.

9.5. Afstand-nabijheid

Dit spanningsveld gaat in op de ruimtelijkheid en de tijdelijkheid van solidariteit. Gaat het om solidariteit tussen mensen die zich dicht bij elkaar bevinden in tijd en ruimte? Of gaat het om solidariteit tussen mensen die zich op een zekere fysieke en temporele afstand van elkaar bevinden en die dus gemedieerd wordt door instituties die die fysieke afstand helpen overbruggen?

Solidariteit ontstaat bij City Pirates zowel op afstand als vanuit nabijheid. Ouders die met elkaar het vervoer naar wedstrijden regelen en samen supporteren, kinderen die met elkaar trainen en een wedstrijd spelen zijn voorbeelden van momenten waarop solidariteit ontstaat tussen mensen die zich in nabijheid van elkaar bevinden. Vanuit de club wordt ook geprobeerd om solidariteit op afstand te stimuleren. Ze organiseren evenementen waarop ze verschillende ouders samen hopen te brengen en ze gaan op huisbezoek bij ouders die weinig betrokken zijn en helpen hen om vervoer voor hun kinderen te regelen. Ook stimuleren ze solidariteit tussen hun spelers en mensen buiten de club. Spelers die de rusthuizen bezoeken en samen met de ouderen knutselen of naar de kerstmarkt gaan, de jongerenraad die op aandringen van de club een actie opzet om geld in te zamelen voor een goed doel, en oudere spelers die in vakanties vrijwillig jonge kansarme kinderen training geven zijn hier een aantal voorbeelden van.

Vanuit de club doet men dus heel wat inspanningen om het spanningsveld afstand - nabijheid te overbruggen. Langs de ene kant, brengt het sociaal project van City Pirates mensen samen die normaal gezien een grotere afstand tot elkaar zouden hebben, omwille van sociale ongelijkheid of culturele gemeenschap. Binnen de club weet City Pirates solidariteit teweeg te brengen over die verschillen heen. Deels spontaan door de verbinding van voetbal, maar deels ook intentioneel door de verscheidene initiatieven. Langs de andere kant, botst het opschalen van die solidariteit naar andere plaatsen en mensen op grenzen. De openheid bij buitenstaanders (met name andere clubs) voor nabijheid-in-verschil van waaruit solidariteit kan ontstaan, is lang niet altijd zo groot als bij City Pirates. De racistische insteek van anderen belemmert de uitbereiding van de praktijken van solidariteit in diversiteit binnen de club naar de voetbalwereld in het algemeen of de samenleving.

10. Besluit

Tien jaar geleden startte City Pirates met een sociaal project dat sterk gebaseerd is op transformatie. Anders dan klassieke voetbalclubs gaat het niet in eerste plaats over voetbal, maar over kansen geven aan jeugd en een maatschappelijk rol in hun leven opnemen. Dit is een bewuste keuze van de voorzitter en het bestuur. Leerprocessen binnen de club hebben dan ook niet enkel betrekking op het aanleren van voetbaltechnieken, maar ook over hoe je een sociale rol kan vervullen in de samenleving en het leren kennen en begrijpen van mensen met een andere culturele achtergrond.

Diversiteit is een belangrijk aandachtspunt binnen het sociaal project en de club bereikt een zeer diverse groep spelers. Diversiteit uit zich in verschillende herkomstlanden, maar ook in een damesteam, twee G-teams en de vele samenwerkingsverbanden van de club met onder andere rusthuizen, justitie en Werkvormm. De club slaagt er middels voortdurende inspanningen in om solidariteit in diversiteit teweeg te brengen. Voorbeelden zijn de jongerenraad stimuleren iets te doen voor een goed doel, spelers die ouderen in rusthuizen ophalen om naar wedstrijden te komen kijken en ouders die hulp krijgen met vervoer of met lidgeldbetalingen. De nood aan inspanningen wordt versterkt doordat de club een gelijkheidsideaal heeft en daarin continue geconfronteerd wordt met sociale, culturele en economische ongelijkheden in de maatschappij die hun eigen werking overstijgen.

De interpersoonlijke praktijken die relateren aan solidariteit in diversiteit zijn in te delen in vier categorieën: praktijken omtrent het voetballen, de relatie met de buurt/stad, de maatschappelijke ontwikkeling van de spelers en de ondersteuning van het sociaal project. Die interpersoonlijke praktijken spelen zich af op verschillende schaalniveaus en zijn al dan niet het gevolg van professionele interventies op het voetbalveld, in het stadion, in de buurt, in de stad en meer algemeen in de samenleving. Regelmatig treedt de club buiten de eigen muren, bijvoorbeeld tijdens de parade aan het begin van het seizoen. Er wordt doelbewust ingezet op het uitbouwen van een goede relatie met de buurt. Daarnaast biedt de club een plaats waar de jeugd terecht kan, een alternatief voor de straat. Solidariteit ontstaat zowel binnen de club (op de velden bij het spelen van een wedstrijd) als daarbuiten (geld inzamelen voor een goed doel). Solidariteit in nabijheid ontstaat voor een deel spontaan, terwijl de solidariteit over afstand door de club gestimuleerd wordt. Die solidariteit op afstand botst echter ook op grenzen wanneer spelers tijdens wedstrijd geconfronteerd worden met andere normen en waarden en discriminatie ervaren.

Alle vier de bronnen van solidariteit zijn in deze case studie aanwezig. Interdependentie situeert zich op drie niveaus: tussen spelers, tussen ouders en tussen de club en de ouders. Speler hebben elkaar nodig om een wedstrijd te winnen en helpen elkaar daardoor, ouders staan gezamenlijk in voor het vervoer naar wedstrijden en de club is afhankelijk van geld en vrijwillige inzet van ouders. Waarden en normen zijn heel essentieel bij de club en hangen sterk samen met de plaats. Binnen de muren van de club gelden strikte waarden en normen. Respect hebben voor elkaar, aandacht hebben voor zwakkeren in de maatschappij en Fair Play zijn een aantal van die waarden. Gezien de sterke nadruk op het meegeven van waarden en normen is het niet verassend dat er een duidelijke normerende dynamiek op de club aanwezig is. Strijd wordt vooral zichtbaar tijdens het spelen van wedstrijden en in interactie met andere clubs. Als sociaal project stuit de club regelmatig op weerstand bij andere

clubs en krijgt ze te maken met racisme en een imago probleem. Er is strijd om erkend te worden, om racisme tegen te gaan, maar ook om de club voor iedereen toegankelijk te (blijven) maken. Ontmoeting ontstaat op het veld en tussen ouders die supporteren. Daarnaast wordt het gestimuleerd door plekken zoals de kantine en de tribune en wordt het gestimuleerd vanuit de club door het organiseren van evenementen en sociale activiteiten. Hierin is sterk een verbindende dynamiek aanwezig.

Er heerst een grote mate van convivialiteit, waarin het voetbal centraal staat. Spelers en hun ouders komen bij de club om te voetballen of hun kind te steunen en dit staat dan ook centraal. In functie van het voetbal of 'er zijn' als ouder heerst er een goede sfeer. Via bijvoorbeeld de ouderraad hebben ouders de mogelijkheid om kwesties aan te kaarten bij het bestuur of een probleem te uiten. Zowel economische herverdeling als culturele erkenning zijn sterk aanwezig in het sociaal project. Al staan economie en cultuur op sommige momenten in spanning met elkaar, zoals tijdens religieuze feestdagen. Enerzijds wil de club rekening houden met de religie van spelers en trainers, maar anderzijds zijn er financiële gevolgen wanneer teams niet naar een wedstrijd komen.

De transformatie van voetbalclub tot sociaal project heeft veel praktijken van solidariteit in diversiteit teweeggebracht. Dit zal verder toenemen gezien de groei van het sociaal project en de sterke ideologische drive van de voorzitter en bestuursleden. City Pirates is een bijzonder voorbeeld van hoe een voetbalclub kan bijdragen aan solidariteit in diversiteit.

Bibliografie

Geanalyseerde documenten

- Bogaert, H. (2013, 23 september). Grote Stroboer voor Michel Pradolini (K.Merksem-AN SC). Verkregen op 22-01-2015 via <http://www.stroboerke.be/2013/09/23/grote-stroboer-voor-michel-pradolini-k-merksem-an-sc/>
- City Pirates nieuws: <http://privateer.citypirates.be/nieuws/>
- Coppens, M. (2013, 5 maart). 'Soms zijn wij een goedkope babysit'. Verkregen op 14-10-2014 via http://www.nieuwsblad.be/sportwereld/cnt/dmf20130304_00491319
- De Beuckeleer, K. (2015, 11 januari). City Pirates. Gazet van Antwerpen, p 38-39. Verkregen op 16-03-2015 via <http://privateer.citypirates.be/wp-content/uploads/2014/10/GVA-10012015.pdf>
- De Munter, K (2014, 30 oktober). Meer dan een voetbalclub. Het Laatste Nieuws, p 43. Verkregen op 31-10-2014 via http://privateer.citypirates.be/wp-content/uploads/2014/10/043_ANV2QU_20141030_HLN02_00_orig.pdf
- Develtere, L. (2011, 29 juni). K Merksem SC: Tonen dat diversiteit mogelijk is. Verkregen op 22-01-2015 via <http://www.mo.be/artikel/k-merksem-sc-tonen-dat-diversiteit-mogelijk>
- Deze Merksemnaars maken uw omgeving een stuk mooier (2013, 13 november). Verkregen op 22-01-2015 via de website De Nieuwe Antwerpenaar: <http://187.97.93.188.static.om-powered.net/artikel/deze-merksemnaars-maken-uw-omgeving-een-stuk-mooier>
- De taal van voetbal als bindmiddel tussen 70 nationaliteiten (2012, 5 april). Verkregen op 02-03-2015 via <http://www.belgamediasupport.be/pressrelease/detail.do?pressId=25004&type=today&searchKey=c3742d23-7f44-11e1-92a5-bd1d5fa5d9a2&languageId=all&pageIndex=1>
- Duchateau, E. (2014, 27 augustus). City Pirates: wereldburgers veroveren Antwerpen. Verkregen op 14-10-2014 via http://www.sport.be/nl/voetbal/3de4de/article.html?Article_ID=699180
- Goossens, M. (2014, 6 augustus). Vandalen over de vloer bij VC Linkeroever. Verkregen op 16-02-2015 via <http://www.hln.be/regio/nieuws-uit-antwerpen/vandalen-over-de-vloer-bij-vc-linkeroever-a1981499/>
- Het voorbeeld van een Merksemse voetbalclub (2006, 23 december). Verkregen op 22-01-2015 via <http://www.sport25.be/viewtopic.php?f=3&t=19447>
- Intern clubreglement: <http://privateer.citypirates.be/intern-clubreglement/>
- Lefelon, P. (2009, 08 mei). Een sportclub kan hier niet overleven. De Nieuwe Gazet, Antwerpen, p. 17. Verkregen op 07-04-2015 via http://www.de8.be/downloads/nieuws/media/20090508-GVA-een_sportclub_kan_hier_niet_overleven_.pdf
- Noord Scoort! Het magazine van K. Merksem S. C. voor Antwerpen-Noord. Editie mei 2005
- Opleidingsplan: <http://privateer.citypirates.be/opleidingsplan/>
- Panathlon verklaring: <http://privateer.citypirates.be/panathlonverklaring/>
- Reglement verenigingsmanagers stad Antwerpen. Verkregen op 16-02-2015 via <http://ebesluit.antwerpen.be/dsresource?objectid=130432>
- Sport en interculturaliteit. Naar een sociaal sportbeleid in een interculturele samenleving (2011). Brussel: Dèmos/Departement Cultuur, Jeugd, Sport, Media.

- Sporting A heeft primeur met subsidie voor vereniging managers (z.d.). Verkregen op 16-02-2015 via <http://sportinga.be/artikel/sporting-heeft-primeur-met-subsidie-voor-verenigingsmanagers>
- Stad Antwerpen, Districts- en loketwerking (2015). Diversiteit in district: Merksem. Rapport verkregen op 13-03-2015 via <http://www.antwerpen.buurtmonitor.be/>
- Stad Antwerpen, Studiedienst (2013). Verkregen op 10-04-2015 via http://antwerpen.buurtmonitor.be/?var=kansarmoede_index
- Van Huffel, J (2014, 22 januari). 'De club is een levensuniversiteit'. Kerk & Leven, p 13. Verkregen op 22-01-2015 via http://www.kerknet.be/admin/files/assets/kerkenleven/documenten/kerkenleven_1390302_033_140413.pdf
- Van Sanden, C. (2015, 27 april). Racisme nog fel aanwezig ten noorden van Antwerpen. Verkregen op 24-06-2015 via <https://www.facebook.com/citypirateslinkeroever/posts/782716248503165>
- Vermeiren, M (2014, 28 augustus). Golazo schaart zich achter sociaal project van City Pirates. Gazet van Antwerpen/Metropool Stad, p 16.
- Vermeiren, M (2014, 28 augustus). Het laatste woord. City Pirates. Gazet van Antwerpen/Sport: Metropool Noord, p 16.
- www.citypirates.be
- www.sportendiversiteit.be

Lijst geïnterviewden

Organisatie	Functie	Code
City Pirates	Voorzitter	voorzitter
	Diversiteitsmanager/Ondervoorzitter	Diversiteitsmanager/ondervoorzitter
	Jeugdcoördinator/Trainer	Jeugdcoördinator/trainer
	Evenementen/keuken	Vader1, evenementen/keuken
	Evenementen/keuken/ouderraad	Moeder1, evenementen/keuken/ouderraad
	Evenementen/keuken/ouderraad	Moeder2, evenementen/keuken/ouderraad
	Moeder	Moeder3
	Moeder	Moeder4
	Moeder	Moeder5
	Vader	Vader2
	Vader	Vader3
	Vader	Vader4
	Vader	Vader5